

Ambrella

AID

WWA

TCH

2020

OBSAH

ÚVOD	4
VYBRANÉ VÝZVY A TRENDY V ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCI	6
OBJEM A KVALITA SLOVENSKEJ OFICIÁLNEJ ROZVOJOVEJ POMOCI	12
MULTILATERÁLNA VS BILATERÁLNA POMOC	24
NÁSTROJE ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCE V ROKU 2019	28
GLOBALNE VZDELÁVANIE	36
OBČIANSKA SPOLOČNOSŤ A ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCA	42
ZAPÁJANIE SLOVENSKEHO SÚKROMNÉHO SEKTORA DO ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCE SR	54
HLAVNÉ ODPORÚČANIA SPRÁVY AIDWATCH	58
MONITOROVANIE NAPŔŔANIA VYBRANÝCH ODPORÚČANÍ OECD-DAC ZO STRANY SR	60
PRÍLOHY	64

ÚVOD

Slovenská republika sa v roku 2019 nepriblížila k svojmu záväzku vynaložiť 0,33 % HND (hrubého národného dôchodku) na rozvojovú spoluprácu. Naopak, venovala ešte menej verejných financií (0,11 % HND) ako rok predtým (0,12 % HND), a to aj napriek dlhodobému rastu HND. V skutočnosti tak SR prešla od stagnácie k poklesu a v minulom roku sa ocitla na poslednej priečke z 29 donorských krajín OECD-DAC.

Uvedené čísla možno vnímať nielen ako výsledok nedostatočných kapacít, ale aj slabého vlastníctva rozvojovej agendy na úrovni vlády a ministerstiev. Ak má byť SR zodpovednejší medzinárodný partner, je potrebné prispievať na riešenia globálnych výziev, ako napr. rastúca chudoba a nerovnosť, hrozba terorizmu, dopady zmeny klímy, migrácia, vojnové konflikty alebo pandémie, viac. A to nielen zo solidarity, ale aj preto, že tieto výzvy sa týkajú čoraz viac obyvateľov SR.

Na druhej strane sme svedkami nárastu inštrumentalizácie, resp. využívania rozvojovej spolupráce na bezpečnostné ciele a obmedzenie migrácie do Európy na úkor hlavného účelu, ktorým je riešenie chudoby a nerovnosti v rozvojových krajinách.

Napriek prijatiu Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023 sa v praxi dostatočne neprejavuje vlastníctvo agendy rozvojovej spolupráce a nie je vždy zrejmé, aké sú „rozvojové ambície“ na rôznych stupňoch aktérov ODA.

Agenda globálneho vzdelávania si stále hľadá svoje miesto medzi MZVEZ SR a MŠVVŠ SR. V roku 2019 sa posunula vpred najmä na európskej úrovni skrz prácu siete Bridge 47 Network, ktorú zarámcoval dokument Envision 4.7 Roadmap. Na Slovensku v oblasti GV nenastal výraznejší posun, okrem realizácie dopytovej výzvy pre MVO na MŠVVŠ SR, ktorá bola otvorená aj aktivitám GV.

Avšak zaznamenali sme aj pozitívne okamihy. Okrem iného sa podarilo presadiť do rozpočtu SAMRS na rok 2020 nástroj strategických partnerstiev (po starom rámcovom kontrakte), ktorý má za cieľ prispieť k väčšej udržateľnosti a odolnosti projektov mimovládnych organizácií. V súvislosti s tým bol rozpočet SAMRS na dotácie navýšený o takmer 1,5 mil. eur.

AidWatch 2020 je správa Platformy rozvojových organizácií – Ambrela, ktorá opisuje a hodnotí systém rozvojovej spolupráce vrátane jeho procesov, mílnikov, ale aj stanovených a dosiahnutých cieľov v roku 2019. Obsahuje tiež porovnanie s rokom 2018, opis hlavných trendov a výziev. Ponúka tak unikátny a kritický pohľad, ako aj odporúčania pre rozvojovú spoluprácu a globálne vzdelávanie zo strany občianskej spoločnosti.

Ambrela je združenie právnických osôb založené v roku 2003. Zastupuje záujmy 27 najväčších a najrelevantnejších slovenských organizácií (prevažne mimovládnych), ktoré pôsobia v oblasti rozvojovej spolupráce, humanitárnej pomoci alebo globálneho vzdelávania. Je tiež oficiálnym a dlhodobým partnerom MZVEZ SR pri pripomienkovaní a príprave kľúčových dokumentov a procesov týkajúcich sa rozvojovej politiky a rozvojovej spolupráce.

Medzi hlavné piliere Ambrely patrí advokačná činnosť, budovanie kapacít členských organizácií a verejná informovanosť.

Ambrela je tiež zakladajúcim členom Konfederácie európskych mimovládnych rozvojových a humanitárnych organizácií (CONCORD) a spolupodieľa sa tak na presadzovaní záujmov rozvojovej spolupráce a Agendy 2030 na európskej úrovni.

Prajeme vám podnetné čítanie

 DANIEL KABA
Výkonný tajomník

VYBRANÉ VÝZVY A TRENDY V ROZ- VOJOVEJ SPOLUPRÁCI

VÝZVY V MEDZINÁRODNEJ ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCI

1.

Pomáhame menej ako v minulosti?

Už pred globálnou pandémiou bola oficiálna rozvojová pomoc EÚ (ODA) na ústupe. V roku 2019, napriek miernemu nárastu o 3 miliardy eur, ODA klesla tretí rok po sebe v pomere k hrubému národnému dôchodku (HND) EÚ (tvorila 0,46 % HND). Zo správy CONCORD z roku 2020 AidWatch vyplýva, že **pri súčasnom tempe rastu nebude skutočný cieľ vo výške 0,7 % HND splnený skôr ako v roku 2070**. Znepokojujúce číslo naznačuje, že EÚ by nedosiahla ciele trvalo udržateľného rozvoja včas, a to ani v scenári pred COVID-om-19.

2.

Nové hrozby

Globálna pandémia ochorenia COVID-19 predstavuje krízu, ktorá je svojou podstatou iná ako finančná kríza v roku 2008 alebo migračná kríza do Európy, ktorá začala v roku 2015. V októbri 2020 sa už nakazilo vyše 40 miliónov ľudí. Svojou komplexnosťou a rozsahom je to udalosť niekoľkých desaťročí a zrejme výrazne prehĺbi nerovnosť vo svete, spomalí dosahovanie cieľov udržateľného rozvoja a milióny ľudí uvrhne do veľmi náročnej situácie.

Predstavuje nielen výzvu pre rozvojovú spoluprácu smerom k hľadaniu riešení na zmiernenie dopadov pandémie, či už v oblasti mobilizácie zdrojov, rýchlosti reakcie, transparentnosti, medzinárodnej

spolupráce, ale zároveň je to aj moment, ktorý môže výrazne zmeniť celý systém rozvojovej spolupráce vrátane dopadov, ktoré dnes ešte nevidíme alebo nevieme vyhodnotiť.

3.

Zmenšovanie priestoru pre občiansku spoločnosť

Až 40 % svetovej populácie žilo v roku 2019 v krajinách, kde sú ich práva a slobody (sloboda prejavu, právo združovať sa, zhromažďovať sa a pod.) výrazne potláčané.¹

Vzhľadom na význam zdravej občianskej spoločnosti, či už sa jedná o vyvodzovania zodpovednosti a kontrolu voči vládám alebo o poskytovanie služieb komunitám, útoky na občiansku spoločnosť ohrozujú inkluzívny a udržateľný rozvoj.²

Mimovládne organizácie majú jedinečné miesto nielen ako implementátori, ale aj ako nezávislí aktéri rozvojovej spolupráce.

Poskytujú služby v rozvojových a humanitárnych situáciách, ovplyvňujú politiky prostredníctvom dialógu a obhajoby a propagujú a obhajujú ľudské práva a demokratizáciu. **Ich schopnosť pomáhať ľuďom na horných priečkach chudoby, nerovnosti a zraniteľnosti ich robí neoddeliteľnou súčasťou plnenia sľubu Agendy 2030 – na nikoho nezabudnúť.**³

1 <https://civicus.contentfiles.net/media/assets/file/GlobalReport2019.pdf>

2 <https://ecdpm.org/wp-content/uploads/Claiming-Back-Civic-Space-Towards-Approaches-Fit-2020s-Report-May-2020-ECDPM.pdf>

3 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/51eb6df1-en.pdf?expires=1603185910&id=id&accname=guest&checksum=598B13D142AFB6A52227B2EAAF9C8CF0>

4.

Oslabovanie multilateralizmu

Sme svedkami nárastu skepsy voči multilaterálnym riešeniam, nedôvery v medzinárodné inštitúcie vrátane EÚ, a naopak rozvoja populizmu a nacionalizmu. To má za následok mocenské riešenie konfliktov a nástup tzv. hybridnej vojny, vrátane propagandy a dezinformácií, čo spôsobuje alebo prehlbuje humanitárne krízy, pričom rozvojová spolupráca sa stáva čoraz viac nástrojom na podporu národných politík.

O zlyhaniach multilateralizmu sa toho popísalo už veľa a čoraz viac je počuť, že rozvojová spolupráca nie je efektívna a nedosiahla želané ciele. Ale je to naozaj tak?

Ako veľmi dobre uviedol Dalibor Roháč vo svojej knihe Na obranu globalizmu, tézu o dvoch extrémoch v medzinárodných vzťahoch možno uplatniť aj v humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráci. Ani jeden z dvoch pólův „národný záujem na prvom mieste“ alebo „iba globálne inštitúcie“ nie je všeliakom na rastúcu zložitost' otázok rozvojovej spolupráce.

5.

Migrácia

Nové vedenie Európskej komisie zdedilo výzvy v oblasti správy hraníc, neregulárneho prístahovalectva do EÚ a azylovej politiky. Fakt, že na územie EÚ vstúpilo v roku 2019 120 000 migrantov, teda výrazne menej ako v minulosti, je spôsobený aj EÚ politikou v oblasti riadenia hraníc, ktoré sa môžu ukázať ako dlhodobou neudržateľné (dohoda medzi EÚ a Tureckom),⁴ alebo zásadne porušujúce ľudské práva vrátane medzinárodného dohovoru o právnom postavení utečencov a humanitárne štandardy (viď napr. projekty EÚ v Líbyi). **Z pohľadu rozvojovej spolupráce bude významné ako EÚ nastaví svoje politiky vrátane rozpočtu a programovanie viacročného finančného rámca na 2021 – 2027 s krajinami tranzitu a pôvodu migrácie tak, aby bola zabezpečená ľudská dôstojnosť a prístup k základným potrebám migrantov.**

VÝVIN V OBLASTI ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCE SR

Nové začiatky alebo pokračovanie trendov?

Prijatie novej Strednodobej stratégie na obdobie 2019 – 2023, ktorá oznámila vstup do novej (už štvrtej) päťročnice rozvojovej spolupráce, prinieslo nielen svieži vietor, ale aj očakávania od SR, ktorá už nie je úplným nováčikom v tejto oblasti. Čiastočne k tomu prispel aj zápal pre zmenu živý procesom hodnotenia SR zo strany OECD-DAC (Výboru OECD pre rozvojovú pomoc), keď sa podarilo časť odporúčaní zapracovať do strednodobej stratégie.

Dosiahnutie záväzku v roku 2130

Rozpočet na rozvojovú spoluprácu klesol na 0,11 % HND (101 mil. eur) ešte pred pandémiou ochorenia COVID-19 a napriek rastu HDP. Rok predtým bol na úrovni 0,12 % HND (108 mil. eur). V skratke, SR sa rozhodla dať z celkového balíka nášho bohatstva na pomoc menej rozvinutým štátom ešte menej ako v minulom období.

To môže oprávnene vyvolávať otázku, do akej miery je pre SR dôležité prispievať na riešenia problémov,

⁴ <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2019/10/MEDAM-assessment-report-2019.pdf>

ktoré svojím globálnym charakterom ovplyvňujú a budú čoraz viac ovplyvňovať záujmy SR a život jej obyvateľov.

Ak by sa pokračovalo rovnakým tempom navyšovania rozpočtu na rozvojovú spoluprácu, tak medzinárodný záväzok 0,33 % HND nedosiahneme v roku 2030, ale v roku 2130.

Pandémia ochorenia COVID-19

Paradoxne práve globálna pandémia ochorenia COVID-19, možno ešte viac ako predchádzajúce krízy, poukazuje na opodstatnenosť rozvojovej spolupráce. Hrozba ďalšej pandémie pre SR sa môže v budúcnosti opakovať a dnes vieme, že iba zatvoriť hranice nemusí pomôcť.

Koronavírus sa dotkol vo výraznej miere zdravia, ekonomického zabezpečenia alebo spôsobu života celej populácie SR. Môže to byť aj príležitosť na prejavenie väčšej solidarity, ale tiež na zmenu pohľadu vedúcu k rýchlejšim a hlbším zmenám v systéme rozvojovej spolupráce.

Správa OECD o rozvojovej spolupráci za rok 2019 vyzýva k tomu, že *„potrebujeme nielen nový naratív, ale aj schopnosť zmeniť spôsob, akým sme doteraz „robili“ rozvojovú spoluprácu“*.

Outsourcing a postavenie rozvojovej spolupráce

V roku 2019 SR pokračovala vo výraznom outsourcingu a slovenské subjekty sa mohli uchádzať len o 5 % celkového rozpočtu rozvojovej spolupráce. Hoci podpora multilaterálneho aj cez finančné príspevky do medzinárodných organizácií má svoje opodstatnenie, jej vysoký podiel na celom rozpočte tvorí až 80 %, nepomáha budovať vlastné kapacity tak štátnej správy vrátane MZVEZ SR a zastupiteľských úradov (ZÚ), ako ani mimovládnych organizácií a súkromného a výskumného sektora.

Bezpečnosť, migrácia a rozvojová spolupráca

Z používania prostriedkov rozvojovej spolupráce na iné ako rozvojové ciele sa začína stávať menší trend, a to najmä v kontexte zahraničnej bezpečnostnej politiky (sekuritizácia ODA). Diskusiu však nemožno zjednodušiť iba na akýsi „barter“ v podobe finančnej podpory posilnenia hraníc južných štátov EÚ, napr. v Líbyi alebo v Maroku, výmenou za možnosť odmietnuť povinné kvóty. **Zámer posilniť manažment hraníc a znížiť počet migrantov prichádzajúcich do Európy môže byť legitímny cieľ, ale na jeho dosiahnutie by sa mali používať správne nástroje, rešpektovať základné ľudské práva a slobody a postupovať v súlade so Strednodobou stratégiou SR.**

Regionálny prístup alebo geografická fragmentizácia?

SR si ambiciózne a bez adekvátneho navýšenia rozpočtu zvolila oproti 14 krajinám v minulom období až 27 a je naširoko rozkročená na západnom Balkáne, vo Východnom partnerstve, východnej Afrike, Blízkom východe a v istej miere aj v severnej Afrike a stále v Afganistane. A hoci regionálny prístup môže dávať zmysel, je potrebné, aby bol podporený finančnými zdrojmi. Na druhej strane, priestor na naštartovanie diskusie o identifikácii alebo možnej tvorbe komparatívnej výhody ostal skôr nevyužitý.

Súkromný sektor a rozvojová spolupráca

Už pri prijímaní Agendy 2030 v roku 2015 bolo jasné, že verejné zdroje, tradičné prerozdelenie mechanizmy a spôsoby implementácie rozvojovej spolupráce cez mimovládne organizácie (MVO), nebudú postačovať na dosiahnutie ambiciózných a globálnych Cieľov udržateľného rozvoja.

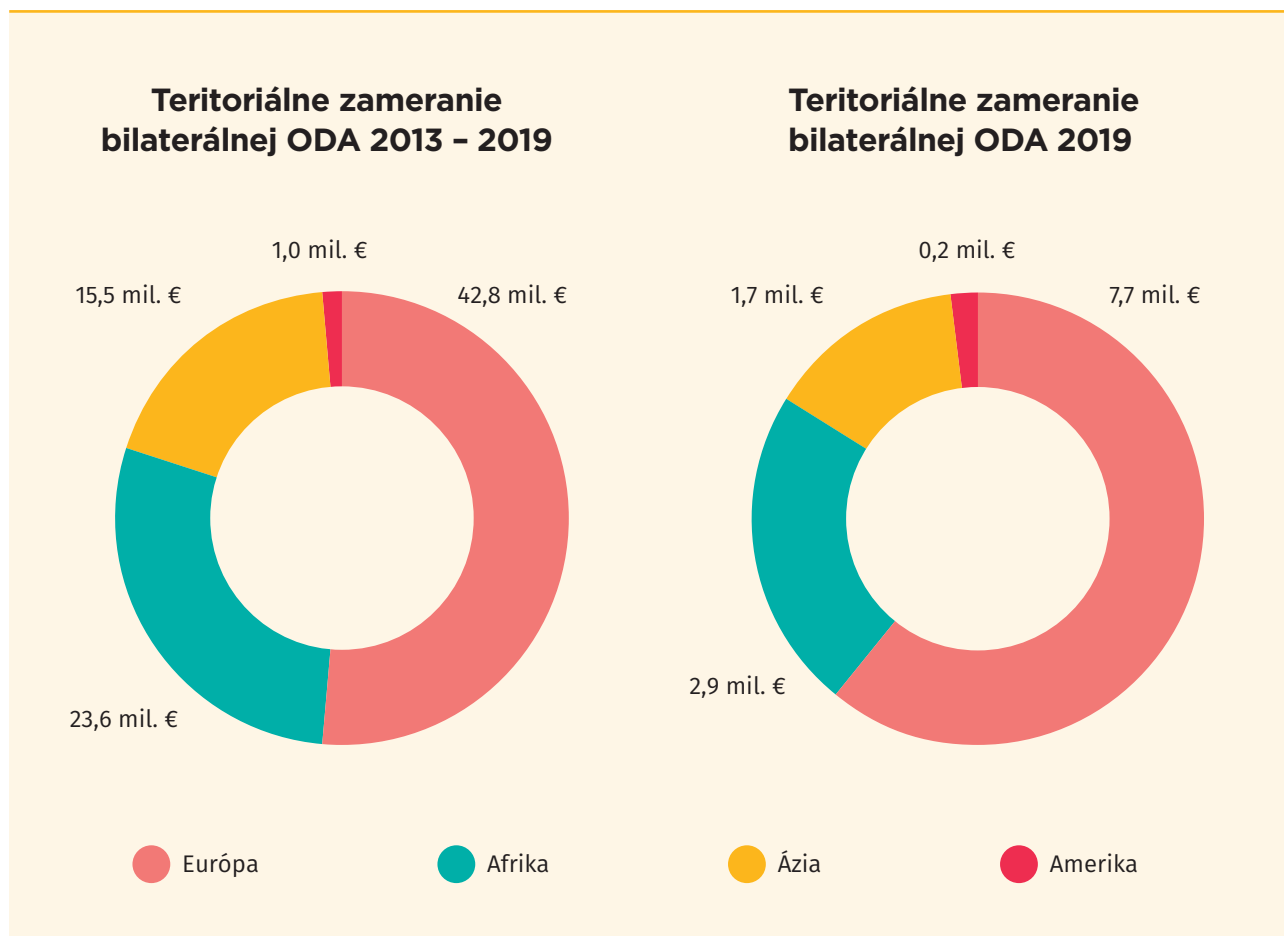
Po vzore veľkých zahraničných donorov aj Slovenská republika naskočila na trend zapájania podnikateľov a postupne predstavila niekoľko nástrojov na podporu súkromných subjektov cez MZVEZ SR a Slovenskú agentúru pre medzinárodný rozvoj a spoluprácu (SAMRS), ministerstvo financií a EXIMBANKU SR. **V SR sa však podnikatelia môžu stať efektívnym aktérom v tejto sfére iba ak slovenské inštitúcie nastavlia jasnú víziu a strategický rámec tejto spolupráce. Cieľom nemôže byť zapájanie súkromného sektora ako také, musí**

ním byť merateľné príspevanie k Cieľom udržateľného rozvoja.

Kde a komu pomáha SR?

Geopolitika má za následok, že SR pomáha primárne v Európe. V roku 2019 išlo na pomoc do krajín v Afrike, Ázii a Latinskej Amerike dokopy o takmer 3 mil. eur menej ako na pomoc pre štáty v Európe. Je tak na mieste pýtať sa, či nemožno urobiť viac smerom k pomoci vylúčeným a najzraniteľnejším komunitám vrátane práv a postavenia žien, s čím súvisí aj záväzok príspeť 0,15 % HND na najmenej rozvinuté krajiny do roku 2030. **V centre pozornosti rozvojovej spolupráce musia byť ľudia a sociálne oblasti ako zdravotníctvo, vzdelávanie, potravinová bezpečnosť a pod. a nie politické alebo obchodné záujmy.**

Graf 1: Kde pomáhala a pomáha SR

Zdroj: Ambrela

Tabuľka 1: Teritoriálne zameranie slovenskej ODA⁵

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Európa	3 062 795	4 229 137	6 173 840	5 278 421	9 620 112	6 770 308	7 712 230
Afrika	2 219 508	1 582 246	1 417 008	1 460 960	4 180 085	9 854 000	2 906 360
Ázia	3 125 710	1 869 105	1 301 197	2 087 076	2 829 072	2 571 218	1 778 630
Amerika	99 690	68 430	276 272	107 010	104 721	155 935	229 540

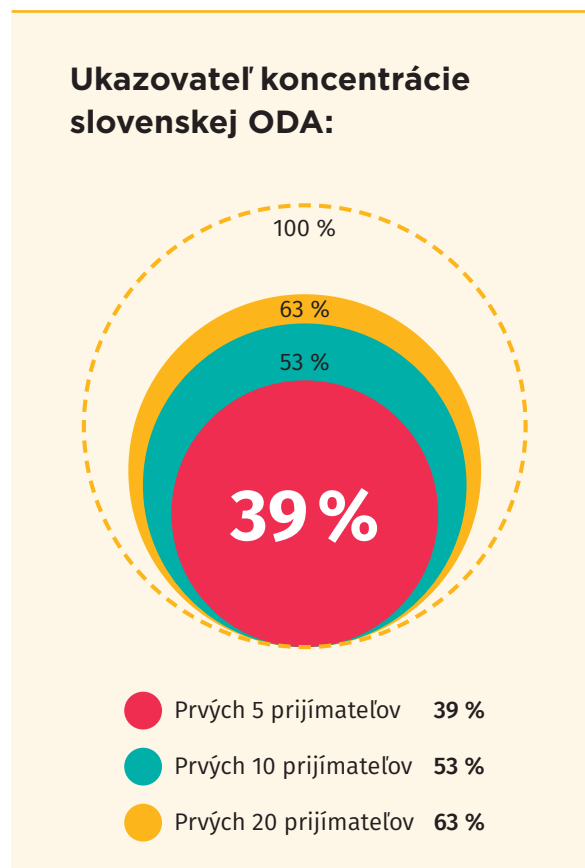
Zdroj: Ambrela

Koncentrácia pomoci SR

TOP 5 prijímateľov slovenskej ODA: Keňa, Turecko, Ukrajina, Srbsko, Moldavsko; 7,4 mil. eur.

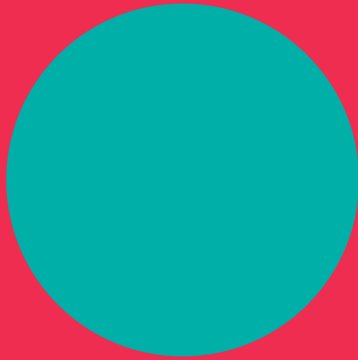
- Prvých 10 prijímateľov obsahuje až 8 krajín v Európe a žiadnu najmenej rozvinutú krajinu;
- Koncentráciu pri prvých piatich prijímateľoch možno hodnotiť pozitívne z pohľadu sústredenia skoro 40 % financií na 5 krajín, čo môže byť dobrým východiskom pre zvyšovanie efektívnosti. Hoci treba dodať, že nemalú časť tvoria náklady na štipendiá a finančné príspevky;
- Na úrovni 20 prijímateľov tvoriacich 63 % bilaterálnej pomoci dochádza k výraznému poklesu koncentrácie, keď je zvyšných až 37 % financií alokovaných na ďalšie krajiny (čo je na tak malého donora, akým je SR veľa) alebo na nešpecifikovanú pomoc, ktorá viac ako o flexibilitu svedčí o slabšie nastavenom programovaní.

Graf 2: Geografická koncentrácia SR v 2019

Zdroj: Ambrela

5 V správe o ODA za 2019 je Turecko v súlade s metodikou štatistického vykazovania OECD/DAC v rámci Európy, s čím sa stotožňujeme, v správach o ODA za 2016 až 2018 je Turecko zaradené do Ázie. Preto sme financie na Turecko presunuli v rámci vykazovania z Ázie do Európy.

OBJEM A KVALITA SLOVENSKEJ OFICIÁLNEJ ROZVOJOVEJ POMOCI

ÚVOD

Rok 2019 bol prelomový z viacerých hľadísk. Systém rozvojovej spolupráce vstúpil do svojho štvrtého cyklu (alebo štvrtej päťročnice) prijatím Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023.⁶ Novou programovou krajinou sa stalo Gruzínsko a v Tbilisi začal pôsobiť celkovo tretí rozvojový diplomat.

Prvýkrát od roku 2016 bol novelizovaný zákon č. 392/2015 Z. z. o rozvojovej spolupráci, vďaka čomu EXIMBANKA SR získala status rozvojového aktéra a po prvý raz od vzniku členstva SR v OECD-DAC v roku 2013 SR absolvovala proces tzv. peer review,⁷ t.j. hodnotenia zo strany OECD-DAC.

V roku 2019 poskytla SR oficiálnu rozvojovú pomoc v objeme 101,8 mil. eur a jej podiel na hrubom národnom dôchodku predstavoval 0,11 %. Z toho bilaterálna časť tvorila 19,4 mil. eur a multilaterálna 82,4 mil. eur.

Z pohľadu externých faktorov možno medzi trendy ovplyvňujúce slovenskú rozvojovú spoluprácu zaradiť najmä kontrolu migrácie do Európy, snahu o zvýšenie spolupráce a bezpečnosti v bezprostrednom susedstve SR, konkrétne vo Východnom partnerstve a západnom Balkáne, a zapájanie súkromného sektora do rozvojovej spolupráce. Nižšie uvádzame niekoľko základných rysov systému slovenskej rozvojovej spolupráce.

OUTSOURCING A POSTAVENIE ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁCE V SR

Od roku 2003, teda aj po sedemnástich rokoch, SR 95 % svojej celkovej rozvojovej spolupráce outsourcuje. Pričom platí, že slovenské subjekty (mimovládne organizácie, firmy, akademické a výskumné inštitúcie) sa môžu uchádzať z celkového rozpočtu ODA v sume 102 mil. eur len o 4,5 mil. eur. Aj pri pohľade na bilaterálnu časť, ktorá bola v roku 2019 vo výške 19,3 mil. eur, podiel, o ktorý sa môžu uchádzať slovenské organizácie, predstavuje len 23 %.

SR tak platí iným, aby rozvojovú agendu implementovali, a popritom naberali ďalšie skúsenosti, budovali svoje kapacity a vytvárali si strategické partnerstvá. Súčasne ale platí, že SR tým prichádza o príležitosti získavať know-how a budovať vlastnú expertízu, vrátane personálnych kapacít, a nadväzovať dlhodobé spolupráce. Závazky SR prispievať do medzinárodných organizácií sú často, ale nielen, dlhodobé, a aj tieto

v čase vznikajú, zanikajú a menia sa a sú súčasťou tak multilaterálnej, ako aj bilaterálnej časti.⁸ Rozporuplnú výpovednú hodnotu má v tomto smere aj stanovisko MZVEZ SR,⁹ ktoré považuje za potrebné pristúpiť k navýšeniu dobrovoľných príspevkov, ako aj k rozšíreniu zoznamu medzinárodných organizácií, do ktorých chce SR aj prispievať, pričom nie je dostatočne zrejmé, aký by bol vplyv a dôsledky na systém rozvojovej spolupráce SR.

Jedná sa o hlbší a komplexný problém, ktorý zďaleka nesúvisí len s veľmi nízkym pomerom bilaterálnej pomoci na celkovom rozpočte ODA a netýka sa len MZVEZ SR, ale aj vlády SR a ostatných ministerstiev. Jednou z príčin sa javí byť absencia vlastníctva rozvojovej agendy, nedostatok ambícií a nízke porozumenie rozvojovej pomoci, ktorá má potenciál napomôcť za-hraničnej politike SR.

6 https://www.slovakaid.sk/sites/default/files/strednodoba_strategia_rozvojovej_spoluprace_sr_2019-2023.pdf

7 <https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/DAC%20Main%20Findings%20and%20Recommendations%20Slovak%20Republic%202019%20ENG.pdf>

8 Príspevky môžeme deliť aj na riadne členské príspevky, účelové finančné príspevky a dobrovoľné finančné príspevky.

9 Komplexné zhodnotenie efektivity členstva SR v medzinárodných organizáciách a s ním spojené finančné aspekty (2016 – 2017). V samotnom dokumente sa uvádza, že cyklus hodnotenia sa mení na štvorročný, preto najbližšiu hodnotiacu správu možno očakávať v roku 2022 za obdobie 2018 – 2021.

Napriek vyššie uvedenému možno pozitívne vnímať snahu MZVEZ SR a SAMRS iniciovať v rámci bilaterálnej časti vytváranie strategických partnerstiev. Zámerom je vytvárať synergie medzi intervenciami slovenských subjektov, ich lokálnych partnerov a možnosťami medzinárodných donorov. Možno spomenúť napr.

partnerstvo V4 v rámci EUTFA, podpísané memorandá s USAID, UNICEF, spolupráca s UNESCO alebo úspech SAMRS v podobe získania delegovanej právomoci na administráciu fondov EÚ (viď viac v kapitole multilaterálna vs bilaterálna pomoc).

INŠTRUMENTALIZÁCIA ODA V OBLASTI BEZPEČNOSTI A MIGRÁCIE

Aj v roku 2019 pokračoval proces inštrumentalizácie, teda použitia rozvojovej spolupráce aj na dosahovanie iných ako rozvojových cieľov v zahraničnej politike SR. Najviac to bolo viditeľné v oblasti podpory projektov na zabezpečenie hraníc, či v poskytnutí techniky a výcviku represívnym zložkám v tretích krajinách susediacich s EÚ za účelom zníženia počtu utečencov a migrantov smerujúcich do Európy. Okrem toho, že pokračoval projekt v Líbyi, ktorý SR podporila sumou 8,75 mil. eur, sa SR, na základe dohody predsedov vlád V4 a Nemecka 07. 02. 2019, zaviazala prispieť čiastkou 3,75 mil. eur na projekt v Maroku.

Zákon o rozvojovej spolupráci¹⁰ v § 3 (1) b) uvádza, že „pri rozvojovej spolupráci sa zohľadňuje princíp zosúladovania politik Slovenskej republiky s politikou rozvojovej spolupráce“ a nie naopak. Podporený projekt v Líbyi je však primárne zameraný na bezpečnosť hraníc, a nie na zvýšenie životnej úrovne alebo humanitárnu pomoc, a nasvedčuje tomu, že rozvojová spolupráca bola podriadená geopolitickým záujmom SR. Projekt tiež vykazuje znaky toho, že môže byť v rozpore nielen s cieľmi rozvojovej spolupráce, ako sú uvedené v Strednodobej stratégii,¹¹ ale že môže prispievať k porušovaniu základných ľudských práv vo výraznej miere¹²

(viď podania na Európskom súde pre ľudské práva a medzinárodnom trestnom súde a ďalšie¹³).

Ten istý zákon v § 3 (1) a) stanovuje, že „pri rozvojovej spolupráci sa zohľadňuje princíp efektívnosti rozvojovej spolupráce“. Hoci zákon tento pojem nedefinuje, treba poznamenať niekoľko vecí, ktoré súvisia s efektívnosťou. Líbya nie je uvedená medzi partnerskými krajinami v Strednodobej stratégii, v krajine SR nemá zastupiteľský úrad, rovnako v krajine nepôsobia relevantné slovenské mimovládne organizácie, vizibilita SlovakAid je veľmi otáznava. SR pravdepodobne nemá, aj vo svetle podania na Dvor audítorov EÚ pre neoprávnené náklady v projekte,¹⁴ dostatočnú kontrolu nad aktivitami projektu. Jedná sa o nesytemový prvok, ktorý vo výraznej miere odčerpával finančné zdroje (8,75 mil. eur), ktoré mohli byť použité efektívnejšie.

Hoci vyššie uvedené môže naznačovať, že SR myslí svoj príspevok na riešenie migrácie vážne, je na zamyslenie, že ani 5 rokov od migračnej krízy nemá medzi programovými krajinami¹⁵ žiadnu krajinu pôvodu migrácie alebo krajinu tranzitnú. V týchto lokalitách nemá ani rozvojových diplomatov. Naviac výrazne pokleslo financovanie projektov riešiacich migráciu medziročne z 13,3 mil. eur na 3,7 mil. eur.

10 392/2015 Z. z.

11 Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023, str. 8 – 9.

12 C. Heller, L. Pezzani, I. Mann, V. Moreno-Lax and E. Weizman, “It’s an act of murder’: how Europe outsources suffering as migrants drown,” The New York Times, December 26, 2018. Available online: <https://www.nytimes.com/interactive/2018/12/26/opinion/europe-migrant-crisis-mediterranean-libya.html> (accessed on January 20, 2020).

The case relates to the interception and rescue of a migrant dinghy in distress in the Mediterranean Sea, carrying a group of around 150 persons, including the 17 applicants, who had left Libya, and the alleged human rights violations resulting from this operation. Third party intervention by the Council of Europe Commissioner for Human Rights see: “Third party intervention by the Council of Europe Commissioner for Human Rights under Article 36, paragraph 3, of the European Convention on Human Rights Application No. 21660/18S.S. and others v. Italy,” CommDH(2019)29, Strasbourg, November 15, 2019. Available online: <https://rm.coe.int/third-party-intervention-before-the-european-court-of-human-rights-app/168098dd4d> (accessed on January 20, 2020).

13 <https://rm.coe.int/lives-saved-rights-protected-bridging-the-protection-gap-for-refugees-/168094eb87>
<https://www.statewatch.org/media/documents/news/2019/jun/eu-icc-case-EU-Migration-Policies.pdf>

14 https://c5e65ece-003b-4d73-aa76-854664da4e33.filesusr.com/ugd/14ee1a_ae6a20e6b5ea4b00b0aa0e77ece91241.pdf

15 Programovými krajinami sú Keňa, Moldavsko, Gruzínsko

DESAŤ POZNÁMOK KU FRAGMENTÁCII GEOGRAFICKÝCH PRIORÍT

1. Vo vzťahu k celkovému rozpočtu platí, že hoci bilaterálna pomoc SR dlhodobo stagnuje, **zo zoznamu príjemcov pomoci SR krajiny neubúdajú, ale naopak ich počet rastie. Zatiaľ čo Strednodobá stratégia na roky 2014 – 2018 obsahovala po pridaní krajín Blízkeho východu (Sýria, Libanon, Irak, Jordánsko) 14 štátov, súčasná stratégia je ešte ambicióznejšia a obsahuje až 27 krajín**¹⁶ napriek tomu, že rozpočet SAMRS sa nenavýšil a celková výška ODA v roku 2019 dokonca poklesla v porovnaní s rokom 2018.

2. Len v rámci bilaterálnej pomoci SR poslala pomoc do 43 krajín, čo predstavuje v priemere 290 000 eur/krajina. Zároveň je SR „naširoko rozkročená“ v de facto 5 regiónoch sveta: západný Balkán, Východné partnerstvo, východná Afrika, Blízky východ a severná Afrika.

3. Stráca sa rozdiel medzi programovými krajinami a inými partnerskými krajinami SR. Hoci finančná alokácia nie je jediný ukazovateľ, je nesystémové, ak krajiny ako Líbya, ktoré vôbec nefigurujú v Strednodobej stratégii, získajú finančnú alokáciu viac ako 7-násobne vyššiu (8,75 mil. eur v roku 2018) ako programová krajina Keňa (1,17 mil. eur v roku 2018). Rovnako tak toto rozdelenie vyznieva zvláštne pri alokácii 1,3 mil. eur v roku 2019 na Ukrajinu ako neprogramovú krajinu v porovnaní s programovými krajinami Gruzínskom (0,6 mil. eur) a Moldavskom (0,9 mil. eur).¹⁷

4. Neexistencia tzv. exit strategy (napr. pri Afganistane) spôsobuje nielen trieštenie geografického zamerania, drobenie aj toho mála finančných zdrojov na krajiny, kde SR pôsobí minimálne, ale aj ťažkosti pri viacročnom plánovaní pre implementátorov projektov SlovakAid.

5. Potom sú tu tzv. navrátilci, t.j. krajiny ako Etiópia a Srbsko, ktoré vypadli zo Strednodobej stratégie, aby sa o 5 rokov vrátili naspäť, pričom efektívnosť takého kroku vzbudzuje otázky, hoci možno pozitívne hodnotiť zaradenie Etiópie ako najmenej rozvinutej krajiny na zoznam partnerských krajín SR.

6. Platí, že nová programová krajina neznamena aj viac finančných prostriedkov. Zaradenie Gruzínska ako programovej krajiny nebolo dostatočne odôvodnené, ani k nemu neprebehla diskusia medzi aktérmi ODA. Na Gruzínsko nebola v roku 2019 ani vyhlásená samostatná výzva SAMRS a v rámci ostatných výziev bol schválený iba jeden projekt v hodnote 85 000 eur. Môže sa však jednať aj o určitú nábehovú krivku, keď prvý rok implementácie Strednodobej stratégie zaostáva za cieľmi vytýčenými v jej texte.

7. Pozitívne možno vnímať zavedenie regionálneho prístupu pre oblasť východnej Afriky. Avšak toto si bude vyžadovať premyslenejšiu stratégiu s ohľadom na limitované zdroje (v roku 2019 bola alokácia 200 000 eur pre 7 krajín východnej Afriky), ktorá by mala vziať do úvahy aj možné synergie s finančnými príspevkami do European Trust Fund for Africa, Spoločného programovania EÚ a pod.

¹⁶ Zoznam krajín kde SR pomáha cez MZVEZ SR, MV SR, MF SR je pritom výrazne väčší ako len explicitne spomenutých 27 krajín v gescii SAMRS.

¹⁷ Rozdiel medzi programovými a projektovými krajinami je tiež zmazaný pri ďalších krajinách ako napr. Čierna Hora (Srbsko neuvádzame, pretože až dve tretiny výdavkov išli na štipendiá).

- 8. Ďalším faktorom fragmentizácie sú súčasné a budúce ambície MZVEZ SR, podľa ktorých by sa SR mala z dôvodu boja proti migrácii a terorizmu angažovať aj v Líbyi, Maroku a Egypte.¹⁸
- 9. Súčasná Strednodobá stratégia sa pohráva s myšlienkou, že po pokroku v integračnom procese na Balkáne by sa mohla slovenská ODA rozšíriť o región Strednej Ázie.¹⁹

10. Až 34 % bilaterálnej ODA je tzv. regionálna a nešpecifikovaná ODA20, čo má za následok, že reálne ešte menej finančných zdrojov, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať, je použitých už aj tak pre vysoký počet krajín v Strednodobej stratégii.

NAFÚKNUTÁ POMOC

Pre SR začína byť charakteristické, že štruktúra tzv. inflated aid (v preklade nafúknutá pomoc) sa primárne týka sekuritizácie a v niektorých rokoch odpustenia dlhov. Na druhej strane možno hodnotiť pozitívne, že tzv. „náklady na pomoc utečencom v krajine donora“ alebo štipendiá a s tým súvisiace náklady netvorí výraznejšiu časť rozpočtu ODA.

Vývoj v tomto smere bol v uplynulých rokoch skôr minimálny, ale od roku 2018 SR vynakladá výrazne viac

prostriedkov na tzv. sekuritizačné projekty (posilňovanie hraníc a represívnych zložiek v tretích krajinách za účelom zmiernenia migrácie). Spolu s plánovaným odpustením dlhu voči Srbsku a Čiernej Hore tak hrozí, že bilaterálna ODA sa v roku 2020 nafúkne až o viac ako 20 mil. eur, čo predstavuje pätinu celkovej ODA a väčšiu čiastku ako bilaterálna pomoc v roku 2019.

Tabuľka 2: Kde pomáhala a pomáha SR

	2018	2019
Bilaterálna pomoc celkom	28,3 mil. eur	19,4 mil. eur
Náklady na pomoc utečencom v krajine donora	0,8 mil. eur	0,7 mil. eur
Náklady na štipendiá a súvisiace náklady	1,6 mil. eur	1,7 mil. eur
Náklady na bezpečnostné projekty	8,75 mil. eur	
„Skutočná“/genuine pomoc	17,15 mil. eur	17 mil. eur

Zdroj: Ambrela

18 Hodnotenie priorit zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky v roku 2019 a ich zameranie na rok 2020.

19 Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023, str. 17.

20 Sem patria podľa smernice OECD-DAC DCD/DAC/STAT(2018)9/FINAL, článok 362, aktivity, ktoré nemožno vykázať do multilaterálnej pomoci alebo priradiť ku konkrétnej krajine, taktiež aktivity v krajine donora a administratívne náklady. V roku 2019 to boli napr. príspevok do IVF, administratívne náklady MZVEZ SR a SAMRS, vrátane rozvojových diplomatov, náklady na utečencov (azylantov) v SR, dohoda o správe príspevku medzi SR, IBRD a IDA na program PEFA – Fázu, príspevok pre transformatívne vládnutie 2. Projekt je pokračovaním partnerstva UNDP s Ministerstvom financií Slovenskej republiky na podporu slovenských priorit rozvojovej spolupráce a pod.

MEDZINÁRODNÝ ZÁVÄZOK SR DO ROKU 2030. ALEBO DO ROKU 2130?

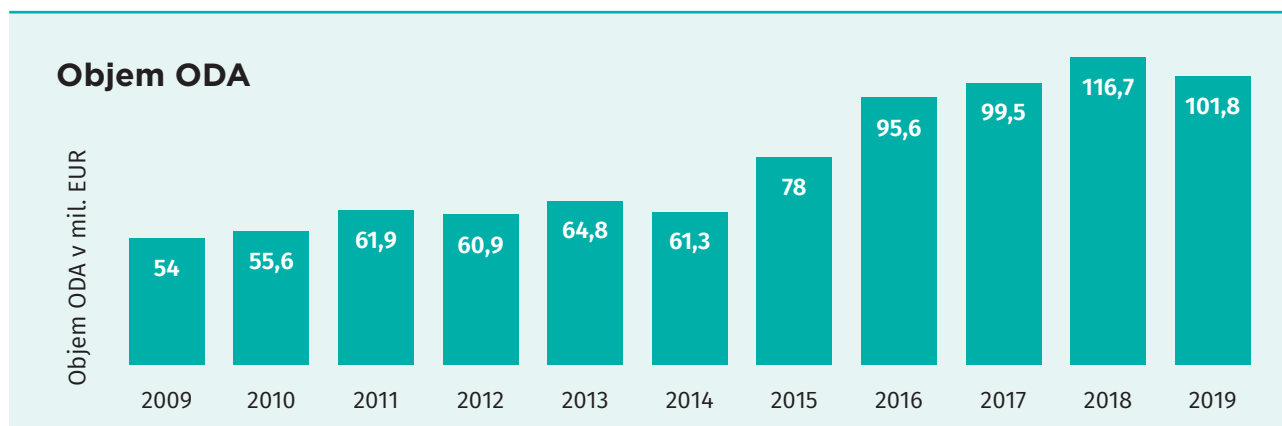
V roku 2019 SR poskytla na rozvojovú spoluprácu 0,11 % HND (101 mil. eur). Rok predtým 0,12 % HND (108 mil. eur). MZVEZ SR tento pokles zdôvodňuje najmä dlhodobou absenciou systémového navyšovania ODA SR. Medziročné zmeny v podiele ODA na HND závisia najmä na objemovo významnejších jednorazových finančných príspevkoch SR do rôznych medzinárodných fondov súvisiacich najmä s riešením migračnej krízy.²¹

V skutočnosti je tento pokles resp. nenavyšovanie spôsobené viacerými faktormi vrátane nedostatočného

vlastníctva a porozumenia rozvojovej agende na úrovni vlády SR (Graf 3).

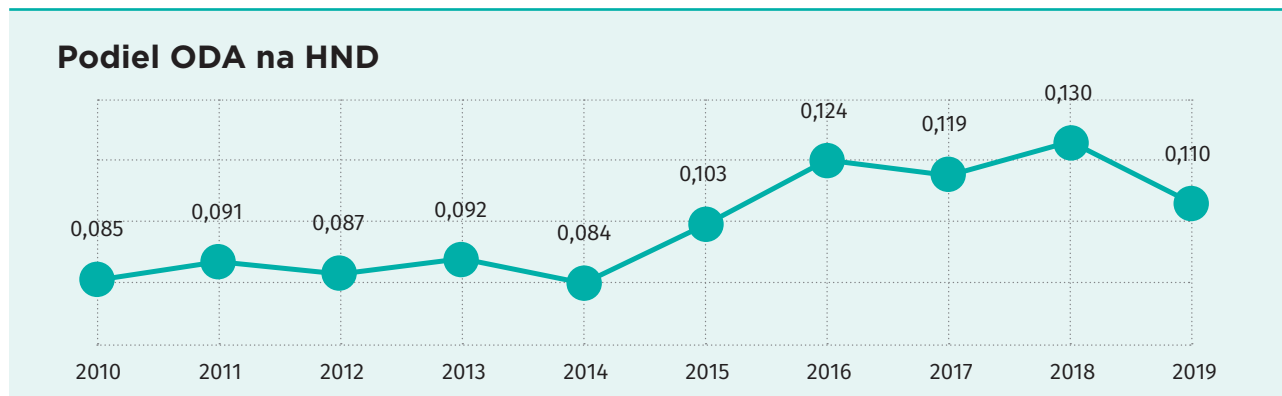
Nie je dôležitá len aktuálna výška podielu rozvojovej spolupráce na HND a veľkosť chýbajúcej časti, ktorá nás delí od dosiahnutia záväzku 0,33 %, ale aj ukazovateľ schopnosti medziročného navyšovania v dlhodobejšom časovom intervale (napr. počas desiatich rokov). Teda určitá predikcia skôr na základe minulých výkonov ako zbožných prianí (Graf 4).

Graf 3: Objem ODA SR v mil. EUR²²

Zdroj: Správa o oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky za rok 2019

Graf 4: Podiel ODA na HND SR²³

Zdroj: Správa o oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky za rok 2019

²¹ Správa o ODA za rok 2019, str. 7.

²² Správny údaj za rok 2018 je 108 mil. eur.

²³ Správny údaj za rok 2018 je 0,12 %

Preto cieľ dosiahnuť do roku 2030 medzinárodný záväzok prispievať na rozvojovú spoluprácu 0,33 % HND sa javí nereálne. Za ostatných desať rokov SR zvýšila svoj príspevok z 0,09 % na 0,11 % HND, čo predstavuje navyšovanie tempom 0,002 % ročne. **Ak by takéto tempo navyšovania pokračovalo aj v budúcnosti, SR by dosiahla záväzok 0,33 % HND o 110 rokov, teda nie v plánovanom roku 2030, ale v roku 2130 (Graf 5).**

Graf 6 ukazuje SR na predposlednom mieste podľa predbežných údajov OECD-DAC. Po zohľadnení oboch ukazovateľov (výška ODA v pomere k HND a výška ODA v nominálnej hodnote) a konečných údajov (0,11 % HNP) patrí SR posledná priečka.²⁴

Priemer celej skupiny 29 členských štátov OECD-DAC bol pritom takmer trojnásobný – 0,31 % HND v porovnaní so SR, pričom priemer celej EÚ 28 je 0,46 % HND.

Toto je problém najmä z dvoch hľadísk. Po prvé sa zdá, že pre SR nie je dostatočne dôležité (z rôznych dôvodov) prispievať na riešenia problémov, ktoré svojim globálnym charakterom ovplyvňujú, a budú čoraz viac ovplyvňovať, záujmy SR a život jej obyvateľov.

V skratke, rozhodli sme sa dať z celkového balíka nášho bohatstva na pomoc menej rozvinutým štátom ešte menej ako v minulom období. Keď sa však nebudeme zaujímať aspoň o časť globálnych výziev, tak priamo v našom susedstve môžu vyrásť ďalšie ozbrojené konflikty, zvýši sa hrozba teroristických útokov, či pravdepodobnosť ďalšej pandémie alebo neriadenej migrácie.

Po druhé, nielen tento priepastný rozdiel medzi realitou a záväzkom, ale najmä absencia priznania si tejto skutočnosti a stanovenia si reálneho dosiahnuteľného cieľa na úrovni vlády SR, vytvára prostredie pre dlhodobú frustráciu jednotlivých aktérov systému ODA, ktorá má potom vplyv nielen na dosahovanie výsledkov, ale aj na celkové postavenie rozvojovej agendy.

V rámci krajín EÚ sa SR umiestnila na 24. mieste z 28 štátov, a to pred Litvou, Lotyšskom, Bulharskom a Rumunskom (Tabuľka 3).

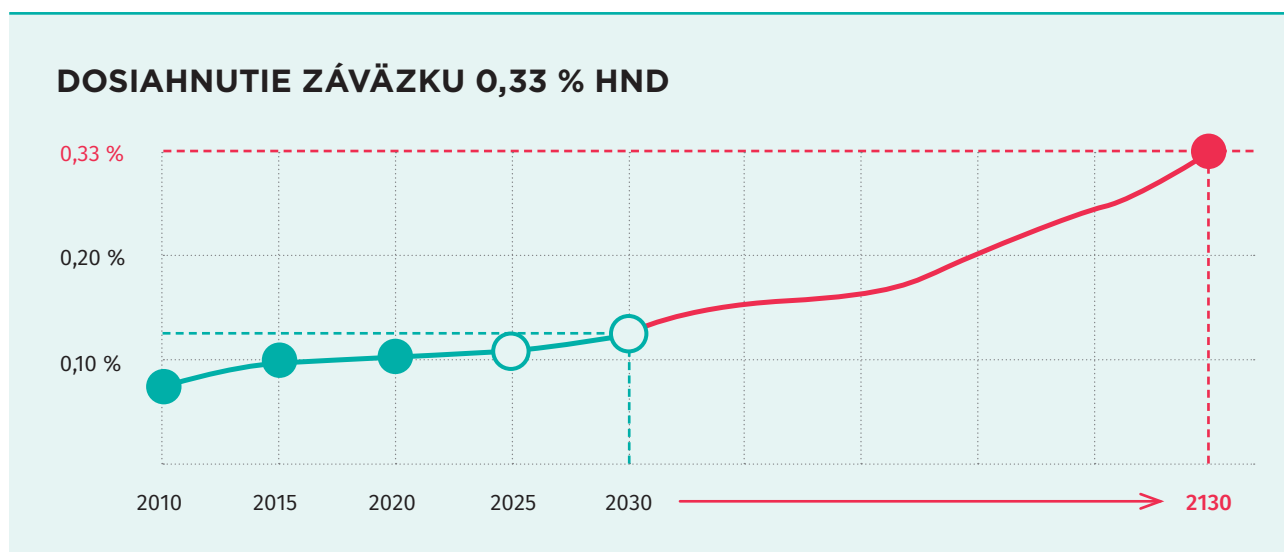
Zoznam krajín, ktorým SR pomohla v roku 2019 (Tabuľka 4).

Rozdelenie krajín podľa príjmu nie je jediným indikátorom rozvoja, nezachytáva šedú resp. neoficiálnu ekonomiku, ktorá je v chudobnejších krajinách silne zastúpená a pod. Taktiež nezohľadňuje humanitárnu situáciu danej krajiny.

Napriek tomu tabuľka 4 vypovedá vo všeobecnosti o geopolitických prioritách SR (či už o snahe investovať do dobrých susedských vzťahov vrátane podpory obchodu, bezpečnosti, reformy verejnej správy), ale aj o konkrétnych silných prvkoch, ktoré dominujú rozvojovej spolupráci ako súčasťou zahraničnej politiky SR, teda o snahe obmedziť migráciu resp. prispievať na riešenia migrácie v tranzitných krajinách susediacich s EÚ resp. tých, z ktorých pochádza veľká časť migrantov v Európe.

Avšak tieto údaje, aj pri zohľadnení drobných príspevkov, svedčia o slabom strategickom nastavení, okrem už spomenutého faktoru migrácie.

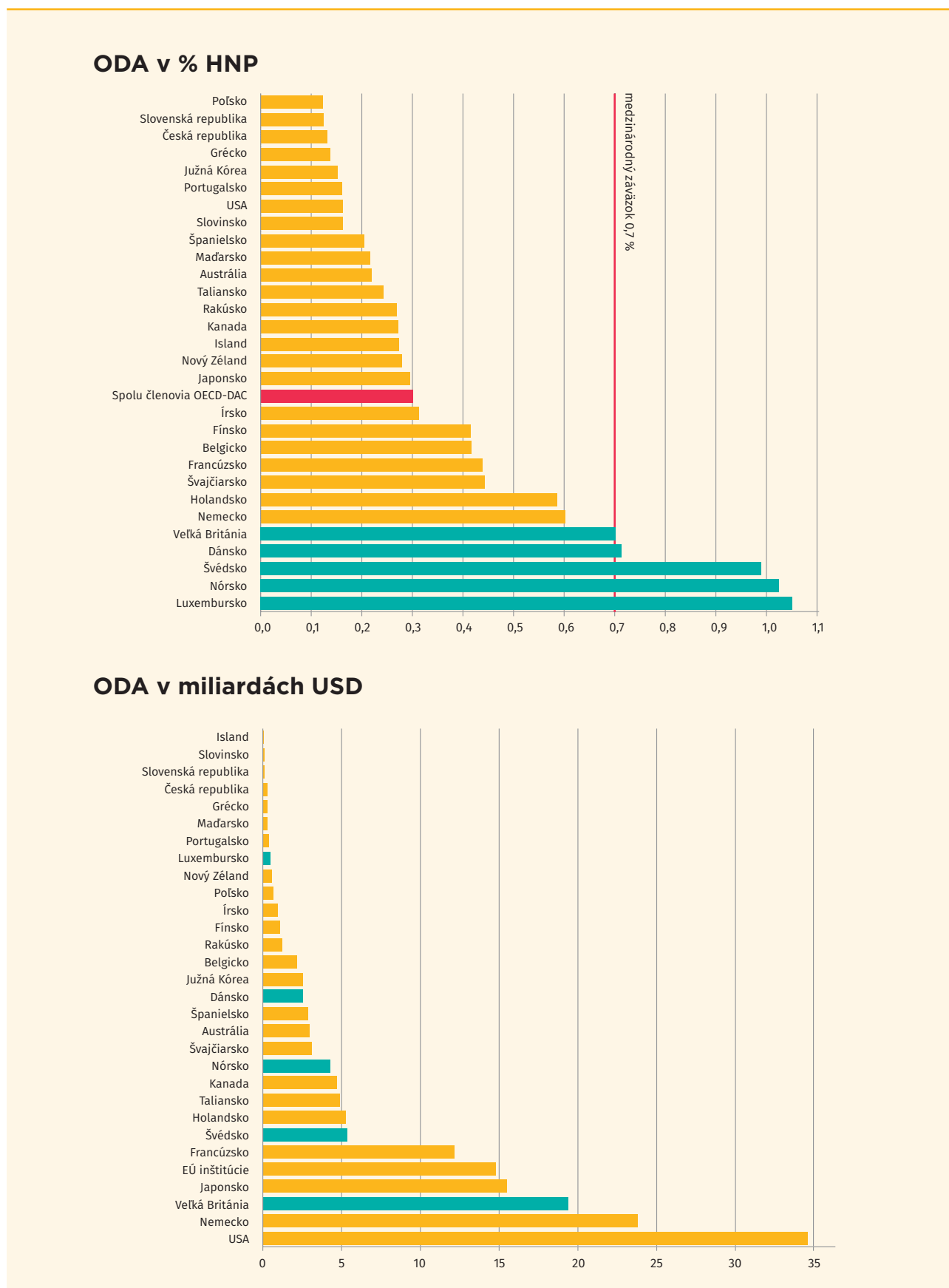
Graf 5: Dosiahnutie záväzku SR v 2030 alebo 2130?

Zdroj: Ambrela

24 Podľa údajov AidWatch CONCORD vydaného v októbri 2020, sú konečné údaje za ČR 0,13 % a Poľsko 0,14 %.

Graf 6: Prehľad ODA členských štátov OECD-DAC v 2019

Zdroj: OECD-DAC

Tabuľka 3: Prehľad ODA členských štátov EÚ v 2019

Členský štát EÚ	ODA 2019		Medzinárodný záväzok		Chýbajúce financie	
	v mil. eur	% HNP	v mil. eur	% HNP	v mil. eur	% HNP
Rakúsko	1 082	0,27	2 821	0,70	1 740	0,43
Belgicko	1 945	0,42	3 275	0,70	1 330	0,28
Bulharsko	58	0,10	186	0,33	128	0,23
Chorvátsko	70	0,13	174	0,33	104	0,20
Cyprus	40	0,21	62	0,33	22	0,12
Česká republika	273	0,13	691	0,33	418	0,20
Dánsko	2 275	0,71	2 232	0,70	-42,28	-0,01
Estónsko	38	0,13	92	0,33	55	0,20
Fínsko	1 006	0,42	1 696	0,70	690	0,28
Francúzsko	10 877	0,44	17 312	0,70	6 435	0,26
Nemecko	21 266	0,60	24 748	0,70	3 481	0,10
Grécko	275	0,14	1 397	0,70	1 121	0,56
Maďarsko	283	0,22	433	0,33	150	0,11
Írsko	835	0,31	1 866	0,70	1 032	0,39
Taliansko	4 377	0,24	12 616	0,70	8 238	0,46
Lotyšsko	30	0,10	99	0,33	69	0,23
Litva	52	0,11	155	0,33	103	0,22
Luxembursko	424	1,05	404	1,00	-20,32	-0,05
Malta	35	0,29	40	0,33	4	0,04
Holandsko	4 727	0,59	5 639	0,70	912	0,11
Poľsko	611	0,12	1 651	0,33	1 040	0,21
Portugalsko	333	0,16	1 450	0,70	1 117	0,54
Rumunsko	224	0,10	718	0,33	494	0,23
Slovenská republika	115	0,12	305	0,33	190	0,21
Slovinsko	77	0,16	156	0,33	80	0,17
Španielsko	2 587	0,21	8 811	0,70	6 225	0,49
Švédsko	4 821	0,99	4 869	1,00	48	0,01
Veľká Británia	17 299	0,70	17 257	0,70	-41,51	0,00
EÚ 15 spolu	74 128	0,49	106 394	0,71	32 266	0,22
EÚ 13 spolu	1 907	0,13	4 763	0,33	2 856	0,20
EÚ 27 spolu	58 737	0,42	93 900	0,67	35 163	0,25
EÚ 28 spolu	76 035	0,46	111 157	0,68	35 122	0,21

Zdroj: EÚ

Tabuľka 4: Zoznam krajín bilaterálnej ODA SR v 2019

	Najmenej rozvinuté krajiny	Poskytnutá suma v EUR	Krajiny s nízkym príjmom	Poskytnutá suma v EUR	Krajiny s nižším stredným príjmom	Poskytnutá suma v EUR	Krajiny s vyšším stredným príjmom	Poskytnutá suma v EUR
1	Afganistan	299 100			Arménsko	15 830	Albánsko	443 980
2	Burundi	4 520			Gruzínsko	556 030	Argentína	1 600
3	Etiópia	171 290			Jordánsko	4 520		
4	Haiti	115 050			Keňa	2 304 890	Azerbajdžan	1 680
5	Jemen	100 000			Kírgizsko	10 640	Bielorusko	54 870
6	Južný Sudán	303 120			Kosovo	257 280	Bosna a Hercegovina	463 480
7	Kambodža	23 820			Moldavsko	889 970	Čierna Hora	564 930
8	Lesotho	24 560			Mongolsko	21 940	Irak	273 170
9	Nepál	7 000			Palestína	105 690	Írán	111 980
10	Rwanda	25 190			Sýria	134 380	Kazachstan	5 950
11	Sudán	5 350			Tadžikistan	10 000	Kuba	7 890
12	Uganda	67 440			Ukrajina	1 277 660	Libanon	642 360
13					Uzbekistan	10 000	Severné Macedónsko	260 150
14					Vietnam	22 080	Maledivy	3 000
15							Mexiko	75 000
16							Srbsko	1 232 950
17							Turecko	1 693 420
18							Venezuela	30 000
CELKOM 2019		1 146 440				5 620 910		5 866 410
Porovnanie v % za rok 2019²⁵		6 % (9 %)				29 % (44 %)		30 % (46 %)
Porovnanie v % za rok 2018		3,5 % (5 %)				18 % (24 %)		55 % (70 %)

Zdroj: Ambrela

²⁵ Bilaterálna pomoc vrátane regionálnej a nešpecifikovanej. Údaj v zátvorke je podiel v % z bilaterálnej pomoci očistenej od regionálnej a nešpecifikovanej pomoci.

Koncentrácia pomoci SR

Tabuľka 5: Výdavky na bilaterálnu ODA podľa teritoriálneho zamerania v roku 2019 v porovnaní s 2018 a 2017

	2019	2018	2017
EURÓPA			
Albánsko	443 980	389 801	215 678
Arménsko	15 830	275 030	10 520
Azerbajdžan	1 680	640	880
Bielorusko	54 870	141 375	36 710
Bosna a Hercegovina	463 480	278 506	202 236
Čierna Hora	564 930	249 799	53 870
Gruzínsko	556 030	585 940	524 588
Kosovo	257 280	124 844	106 313
Moldavsko	889 970	696 506	844 695
Severné Macedónsko	260 150	32 260	316 598
Srbsko	1 232 950	923 994	1 481 642
Turecko	1 693 420	2 322 032	4 622 302
Ukrajina	1 277 660	749 581	1 204 080
SPOLU	7 712 230	6 770 308	9 620 112

AFRIKA			
Angola			
Burundi	4 520	4 470	9 904
Egypt		7 000	4 320
Etiopia	171 290	7 200	102 400
Južný Sudán	303 120	327 669	1 506 184
Keňa	2 304 890	1 171 302	1 402 877
Lesotho	24 560	14 400	28 800
Líbya		8 250 000	1 000 000
Madagaskar			10 000
Rwanda	25 190	7 200	25 000
Sudán	5 350	1 660	
Tanzánia		50 000	50 000
Uganda	67 440	13 100	40 600
SPOLU	2 906 360	9 854 001	4 180 085

	2019	2018	2017
ÁZIA			
Afganistan	299 100	293 528	881 650
Bangladéš			72 580
India			4 859
Indonézia		13 896	
Irak	273 170	644 466	52 462
Irán	111 980		
Izrael			25 000
Jemen	100 000		157 200
Jordánsko	4 520	23 995	
Kambodža	23 820	56 000	21 600
Kazachstan	5 950	948	10 000
Kirgizsko	10 640	960	10 900
Libanon	642 360	640 524	392 960
Maledivy	3 000		
Mongolsko	21 940	24 880	28 095
Pakistan			1 000
Palestína	105 690	182 070	77 470
Sýria	134 380	654 951	1 040 176
Tadžikistan	10 000		3 240
Uzbekistan	10 000		10 560
Vietnam	22 080	35 000	39 320
SPOLU	1 778 630	2 571 218	2 829 072

AMERIKA			
Argentína	1 600		
Ekvádor			1 080
Filipíny			8 710
Haiti	115 050	127 145	
Kuba	7 890		
Mexiko	75 000	25 000	
Peru		3 790	94 931
Venezuela	30 000		
SPOLU	229 540	155 935	104 721
Regionálna a nešpecifikovaná bilaterálna podpora	6 465 480	5 792 085	3 874 882

Z pohľadu stratégie SR vo vzťahu ku geografickému zameraniu je dôležité, aby SR nakladala so svojimi zdrojmi finančnými, ľudskými, expertnými efektívnejšie a toto realisticky zohľadnila pri výbere a počte partnerských krajín.

Treba zohľadniť nielen obmedzené finančné možnosti, ale aj rastúci význam prítomnosti v teréne, potrebu budovania expertízy v politicko – rozvojovej a politicko – humanitárnej oblasti nie na všeobecnej úrovni, ale zasadenej do kontextu krajín, kde SR pomáha. Nemenej významnou skutočnosťou je potreba podporovať menej, ale o to intenzívnejších, dlhodobých a na hlbšej úrovni fungujúcich partnerstiev s medzinárodnými organizáciami, ktoré si vyžadujú dlhšie časové obdobie podobne ako pri vytváraní a udržiavaní vzťahov a spolupráce s vybranými úradmi vlád partnerských krajín. Podobné platí aj pre implementátorov SlovakAid, najmä mimovládne organizácie, kde medzi najväčšie devízy, patria silné partnerstvá s lokálnymi aktérmi, znalosť miestneho kontextu a reputácia organizácie.“

Pomoc najmenej rozvinutým krajinám/ LDCs – ako pomáha SR tým najchudobnejším?

Pomoc pre tzv. LDCs krajiny je dôležitá, pretože sa často jedná nielen o najchudobnejšie krajiny, ale aj o krajiny v dlhodobom konflikte, s vysokou emigráciou, do ktorých okrem financií rozvojovej pomoci často ani iné neprúdia.

V súčasnosti 47 najmenej rozvinutých krajín predstavuje asi 12 % svetovej populácie a odhaduje sa, že je to 40 % ľudí na svete žijúcich v extrémnej chudobe.²⁶ Spomedzi rozvojových krajín je výskyt chudoby a nerovnosti najväčší v najmenej rozvinutých krajinách, kde žije takmer polovica obyvateľstva v extrémnej chudobe (z menej ako 1,9 dolára za deň). Okrem toho v najmenej rozvinutých krajinách chudoba osobitne postihuje milióny žien a dievčat.^{27 28}

Podľa Agendy 2030 a Akčnej agendy z Adis Abeba sa rozvinuté krajiny zaviazali prispievať 0,15 % až 0,20 % HND v rámci svojej ODA na LDCs.

Za rok 2019 SR prispela na LDCs vo výške 1,15 mil. eur alebo 0,0012 % HND. Ak by SR naplnila svoj záväzok 0,33 % pri súčasnej výške HND (92 miliárd eur) by celková ODA predstavovala 300 mil. eur. Ak by z toho SR vyčlenila 150 mil. eur nízkopríjmovým krajinám (LDCs), tak by dosiahla záväzok 0,16 % HND pre LDCs.

Medzi programovými krajinami SR nie je žiadna LDC a v roku 2018 a 2019 nebola medzi top 10 prijímateľmi slovenskej pomoci žiadna z najmenej rozvinutých krajín.

Pre porovnanie napr. Írsko v období 2014 – 2018 alokovalo až 54 % bilaterálnej pomoci pre najmenej rozvinuté krajiny. Česká republika v roku 2018 vyčlenila 13,5 mil. eur pre najmenej rozvinuté krajiny, zatiaľ čo SR menej ako 1 mil. eur.

26 OECD Development Matters (2020), The COVID-19 Scourge: How affected are the Least Developed Countries?, <https://oecd-development-matters.org/2020/04/23/the-covid-19-scourge-how-affected-are-the-least-developed-countries/>

27 UNFPA (2016), Millions of lives transformed. Annual report.

28 <https://concordeurope.org/2020/06/08/who-is-championing-the-least-developed-countries-in-the-eu/>

**MULTI-
LATERÁLNA
VS
BILATERÁLNA
POMOC**

Celková pomoc SR sa za posledných desať rokov takmer zdvojnásobila z približne 60 mil. eur na 108 mil. eur, výrazne narástla multilaterálna časť, pričom alokácia na dotačné výzvy v gescii SAMRS stagnuje už 10 rokov na 4 mil. eur.

V roku 2019 tvorila bilaterálna pomoc len 19 mil. eur (resp. 19 %) z celkovej ODA 101 mil. eur.

Multilaterálna pomoc predstavuje finančné príspevky do medzinárodných organizácií, pričom nie je možné presne určiť, aká čiastka príspevku bola použitá na aký účel. V medzinárodnej organizácii zostane z príspevku podiel na administratívu, bežnú prevádzku, transport a veľa ďalších nákladov. Medzinárodné organizácie spravidla sídlia v rozvinutých častiach sveta a majú spravidla vyššie náklady.

Bilaterálna pomoc, ktorá má byť adresná a transparentná, môže byť často „prezlečená“ do sporných príspevkov vykazovaných v rámci ODA pod bilaterálnou časťou.

Hoci medzinárodné organizácie majú svoje nespochybniteľné miesto a prínos v rozvojovej spolupráci, pomer neadresných príspevkov voči bilaterálnej pomoci je neprimerane vysoký.

Zatiaľ čo sa slovenské subjekty uchádzajú v byrokratickom procese o štátnicové granty, ktoré následne pod dôkladným dozorom a auditom reportujú, milióny eur tečú do medzinárodných organizácií v podobe príspevkov. Tam Slovensko dokáže iba veľmi obmedzene monitorovať ich efektívnosť a použitie na reálnu pomoc.

Pokiaľ ide o pomer bilaterálna vs multilaterálna pomoc, SR má jeden z najmenej vyrovnaných systémov v EÚ. Dlhodobu sa pohybuje na hranici 20 % vs 80 % v neprospech bilaterálnej časti. Po odpočítaní príspevkov, ktoré idú do medzinárodných organizácií, ale vykazujú sa v bilaterálnej časti, je pomer dokonca 11 % vs 89 %.

Tieto príspevky, ktoré sa nazývajú aj ako regionálna a nešpecifikovaná bilaterálna pomoc SR, sa navýšili takmer dvojnásobne z 3,9 mil. eur na 6,5 mil. eur napriek tomu, že celková bilaterálna pomoc za rovnaké obdobie klesla z 25 mil. eur na 19 mil. eur.

„Koľko môže a má Slovensko ‚outsourcovať‘ tak, aby bolo schopné nielen udržiavať, ale aj rozvíjať svoj vlastný systém, kapacity, odborné znalosti? Nie je pochyb o tom, že multilaterálny je nevyhnutný a Slovensko by sa malo podieľať na riešení globálnych výziev aj finančnými príspevkami do medzinárodných organizácií a ich programov. Slovensko však outsourcuje približne 95 % svojej ODA.“

Porovnateľné štáty, ktoré majú výrazne vyššiu bilaterálnu pomoc sú napr. Česká republika 32 %, Estónsko 36 %, Maďarsko 46 %.

Jedno z odporúčaní OECD-DAC, pri hodnotení slovenského systému, a síce prehodnotiť multilaterálnu pomoc, vyplývalo zo zistenia, že SR dáva príliš veľký dôraz na multilaterálnu pomoc. Až 50 multilaterálnych organizácií je podporených desiatimi slovenskými ministerstvami, pričom však často nie je jasné, ako vyzera rozhodovací proces o tom, ktoré organizácie podporiť a prečo.

V roku 2019 SR poskytla príspevok celkom 53 medzinárodným organizáciám, pri ktorých je ODA koeficient minimálne 0,15, pričom pri 25 organizáciách bol DAC koeficient 0,88 a vyšší.

Na povinných platbách do EÚ prispela SR 72,3 mil. eur a zvyšných 10 mil. eur bolo rozdelených medzi 51 organizácií.

Počiatočným a ľahším krokom môže byť konsolidácia bilaterálnej časti, zvýšenie jej zameranosti, so základným cieľom budovania inštitucionálnych kapacít.

Dlhodobu pretrvávajúci nepriaznivý stav bilaterálnej časti má za následok:

- V dlhodobom horizonte **nepomáha budovať vlastné kapacity**, expertízu (vrátane štátnej správy, mimovládnych organizácií a firiem, ako aj rozvojovej diplomacie);
- **Znižuje konkurencieschopnosť** slovenských subjektov (mimovládnych organizácií a firiem) uchádzať sa o finančné zdroje z EÚ a iných medzinárodných organizácií;
- Tým, že 95 % celého rozpočtu ODA (101 mil. eur v 2019) posielala do medzinárodných organizácií,

výrazne **znižuje vizibilitu slovenskej značky** v teréne;

- Je nemožné alebo skoro **nemožné merať efektivitu rozvojovej spolupráce**, ak 95 % celého rozpočtu ODA ide do medzinárodných organizácií na rozdiel od projektov domácich organizácií;
- Nízky počet projektov slovenských subjektov ovplyvňuje možnosti viac pozitívne vplývať na povedomie slovenskej verejnosti o priamej účasti Slovenska na pomoci v rozvojových krajinách a tak scitlivovať verejnú mienku nielen voči rozvojovej spolupráci, ale aj v rámci vzdelávania k aktívnemu občianstvu;
- Nízke finančné alokácie na projekty a drobenie zdrojov na príliš veľa geografických a iných priorít má tiež **vplyv na udržateľnosť** projektov v dlhodobom horizonte;
- **Nedochádza k tvorbe pracovných miest a expertných kapacít** (ktoré potom chýbajú a SR nemá koho nominovať do medzinárodných organizácií).

Pozitívne možno vnímať snahu MZVEZ SR a SAMRS iniciovať v rámci bilaterálnej časti vytváranie strategických partnerstiev s cieľom vytvárať synergie medzi intervenciami slovenských subjektov, ich lokálnych partnerov a možnosťami medzinárodných donorov.

Ako príklady dobrej praxe možno spomenúť pokračovanie V4 projektu v rámci EUTFa v Keni v objeme 1,9 mil. eur, ktorého cieľom je zlepšiť potravinovú bezpečnosť a socioekonomickú situáciu 15000 malých farmárov prostredníctvom bio a fair trade produkcie kešu orechov a sezamu, ďalej podpísanie memoranda o porozumení s USAID o realizácii spoločného projektu v Severnom Macedónsku v júni 2019. V auguste 2019 podpísala SAMRS zmluvu s rozvojovou organizáciou Self-Help Africa (SHA), ktorá je grantovým manažérom a koordinátorom programu AgriFi v rámci spoločného programovania EÚ v Keni. Slovenská republika sa zaviazala prispieť do programu sumou 2,5 mil. eur, čo je viac ako 10 % celkových zdrojov určených pre daný komponent. V roku 2019 SAMRS vyplatila SHA prvé dve splátky v celkovej výške 1250000 eur. SHA v roku 2019 vyhlásila tri výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie, do ktorých sa mohli zapojiť partnerské organizácie slovenských subjektov. Podpísané memoranda o spolupráci s Medzinárodným výborom červeného kríža (ICRC) a Detským fondom OSN (UNICEF) môžu mať tiež potenciál podporiť lokálne riešenia cez partnerov slovenských subjektov. Ďalší projekt „Water security for Turkana,

Kenya“, ktorý pokračoval v roku 2019, predstavuje prvú spoločnú iniciatívu medzi SR a UNESCO v Keni. Je ale tiež varovným príkladom toho, ako dôležité je, okrem prvotnej fázy vytvorenia/identifikácie partnerstva, správne nastavenie podmienok spolupráce vrátane due dilligence, risk manažmentu a tiež intenzívna rozvojová diplomacia a prítomnosť SR v teréne.

Za zmienku stojí aj rozvíjajúca sa spolupráca s EÚ a vybranými členskými štátmi na poli spätného čerpania zdrojov EÚ, kde SAMRS získala oprávnenie na administráciu fondov EÚ (Pillar Assessment) formou delegovanej spolupráce. SAMRS sa tak stala oprávnenou na implementáciu rozvojových projektov financovaných z prostriedkov EÚ len ako doteraz druhá agentúra z krajín EÚ 13.²⁹

Pre zefektívnenie nastavenie dobrovoľných finančných príspevkov v bilaterálnej a multilaterálnej časti navrhujeme test v podobe sady 3 kontrolných otázok, ktoré môžu napomôcť lepšiemu a transparentnejšiemu rozhodovaciemu procesu. Týka sa najmä väčších finančných čiastok. V prvom kroku sa možno pýtať, či vôbec príspevok poskytnúť, a ako to ovplyvní plánované aktivity a rozpočet, v ďalšom kroku akú pridanú hodnotu pre SR môže priniesť a v poslednom kroku identifikujeme možné synergie alebo prepojenia príspevku s aktuálnymi a plánovanými aktivitami SR:

1. Je možné, že daný príspevok pôjde na úkor plánovanej stabilizácie alebo rozvoja slovenského systému? Ak áno, v čom konkrétne a v akom rozsahu?
2. Ako pomôže príspevok budovať kapacity SR alebo partnerstvo s prijímajúcou organizáciou? Ako môže SR zlepšiť svoje know-how?
3. Má v danej krajine SR svoj zastupiteľský úrad, je tam prítomná prostredníctvom SlovakAid, a môže vďaka tomu dôjsť k synergii medzi príspevkom a inými slovenskými aktivitami?³⁰

²⁹ Správa o oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky za rok 2019.

³⁰ V prípade príspevku do Líbye a Maroka tieto kritéria splnené neboli.

Tabuľka 6: Výdavky na ODA SR v roku 2019 v porovnaní s 2018 a 2017

	Podiel výdavkov na celkovej ODA v roku 2019	2019	2018	2017
Bilaterálna pomoc	19,04%	19 383 012	28 262 705	25 933 542
SAMRS humanitárne a rozvojové projekty (realizované prostredníctvom slovenských MVO, podnikateľských subjektov, štátnych a akademických inštitúcií)	3,80%	3 864 554	3 946 905	3 796 279
Spolufinancovania EU projektov	0,02%	22 312	102 551	68 498
Projekty realizované v SR (Globálne rozvojové vzdelávanie, verejná informovanosť, budovanie kapacít ODA, spolufinancované projekty EÚ)	0,05%	52 474	152 327	285 256
Verejná informovanosť	0,04%	41 829	57 598	16 353
Mikrogranty (poskytované lokálnym organizáciám prostredníctvom zastupiteľských úradov SR v rozvojových krajinách)	0,49%	494 774	443 704	402 695
Finančná HP	0,09%	96 489	611 000	2 067 299
Sharing Slovak Experience (CETIR)	0,10%	102 632	72 500	93 389
Pomoc pre utečencov v SR	0,71%	718 286	616 989	800 846
Vysielanie dobrovoľníkov do rozvojových krajín	0,22%	223 051	232 596	234 608
Štipendiá pre študentov z rozvojových krajín, výučba slovenčiny	1,65%	1 677 613	1 645 950	1 642 375
Rozvoji diplomati (KE, MD)	0,16%	160 909	281 698	153 589
Materiálna HP	0,64%	655 467	294 997	373 643
Administratívne náklady (MZVaEZ, SAMRS, MF, MV, MŠVVaŠ)	1,87%	1 903 067	2 302 096	1 987 558
Iné finančné toky a príspevky (najmä príspevky do medzinárodných organizácií a programov)	9,20%	9 369 555	17 501 794	14 011 154
Multilaterálna pomoc	80,96%	82 431 659	79 548 240	73 555 384
Príspevky do medzinárodných organizácií	9,91%	10 090 619	10 286 440	10 212 368
Príspevky do EÚ	54,18%	55 160 000	52 750 000	50 740 000
Príspevku do Európskeho rozvojového fondu (EDF)	16,87%	17 181 040	16 511 800	12 603 016
SPOLU		101 814 671	107 810 945	99 488 926

Zdroj: Ambrela

**NÁSTROJE
ROZVOJOVEJ
SPOLUPRÁČE
V ROKU
2019**

ÚVOD

V roku 2019 bol celkový rozpočet SAMRS 7,2 mil. eur a na granty alokovaných 4,5 milióna eur. Uskutočnilo sa 14 výziev (v priemere 300 000 eur na výzvu).

Z 85 predložených projektov komisia schválila 38³¹ (27 z 58 nepodnikateľských projektov a 11 z 27 podnikateľských projektov). 23 projektov mimovládnych organizácií bolo schválených a 26 neschválených.

Z celkového počtu bolo 11³² schválených projektov pre programové krajiny (Keňa, Moldavsko, Gruzínsko).

V roku 2019 SAMRS podporila osem projektov v oblasti obnoviteľnej energie, vody a sanity; sedem projektov týkajúcich sa budovania inštitúcií nezávislého štátu, rozvoja trhového hospodárstva a dodržiavania zásad demokracie; šesť vo vzdelávaní; päť v zdraví; štyri v oblasti potravinovej bezpečnosti a poľnohospodárstva; a tri v oblasti trhu, obchodného sektora a inovácií.

Z hľadiska počtu podporovaných projektov sú si odvetvia dosť podobné, s najväčšou priepasťou medzi obnoviteľnými zdrojmi energie a vodou, kde je podporovaných osem projektov; a trhom, podnikateľským sektorom a inováciami, ktoré majú tri.

ROZVOJOVÉ PROJEKTY

Keňa

Alokácia na Keňu medziročne klesla z 840 000 eur na 700 000 eur (jedná sa o výrazne klesajúci trend, keď v roku 2015 bolo na Keňu vyčlenených 1,4 mil. eur).

Schválené boli 3 projekty v celkovej zazmluvnenej sume 749 695,62 eur:

- 2 v sektore vzdelávania,
- 1 v sektore potravinovej bezpečnosti a poľnohospodárstva.

Bolo by vhodné neznižovať alokáciu na Keňu ako hlavnú krajinu regiónu, aby nenastal dojem, že ide o konkurenciu medzi krajinami regiónu, a tie krajiny boli pridané na úkor Kene. Naopak by sa dalo uvažovať o istej synergii a trilaterálnej spolupráci, keď sa projekty, ktoré sa osvedčili v Keni, rozširujú do ďalších krajín regiónu. Začať nový projekt v Keni by nemalo byť podmienkou, ale je vhodné hľadať väčšie synergie

v zmysle prístupu Keňa+. Popri neznižovaní alokácie na Keňu ako prioritnú krajinu, vnímame ako potrebné zvyšovať alokáciu na ostatné krajiny regiónu.

Moldavsko

Pre Moldavsko bolo vyčlenených 500 000 eur a zazmluvnené 3 projekty vo výške 399 341 eur:

- 2 budovania inštitúcií nezávislého štátu, rozvoja trhového hospodárstva a dodržiavania zásad demokracie,
- 1 v oblasti obnoviteľnej energie, vody a sanity.

³¹ Nie sú započítané dobrovoľnícke projekty.

³² Vrátane podnikateľských projektov.

Gruzínsko

Hoci Gruzínsko bolo v roku 2019 zmenené na programovú krajinu a do Tbilisi bol vyslaný rozvojový diplomat, v rámci výzvy na Východné partnerstvo bol schválený len jeden projekt v hodnote 85 768 eur v sektore obnoviteľnej energie, vody a sanity.

Východné partnerstvo a Západný Balkán

O Východné partnerstvo bol prejavovaný vysoký záujem v podobe 9 projektových žiadostí, z ktorých boli schválené len 3 v hodnote 290 000 eur. Pre Západný Balkán boli schválené 4 zo 7 podaných projektových návrhov.

Afganistan

Pre Afganistane bol schválený jeden projekt v sume 99 976 eur v sektore vzdelávanie.

Opodstatnenou sa javí otázka ďalšieho pokračovania slovenskej intervencie v Afganistane a možnosť presunu zdrojov tam, kde majú slovenské subjekty lepšie kapacity a môžu pomáhať efektívnejšie.

HUMANITÁRNA A POST HUMANITÁRNA POMOC

V roku 2019 bolo schválených päť projektov v celkovej hodnote 999 962,40 eur. Plánovaná alokácia bola 1 milión eur. Predstavuje to zníženie o 200 000 eur oproti minuloročnej alokácii 1 200 000 eur. Neschválených projektov bolo sedem v celkovej výške 1 488 716 eur. V roku 2018 bolo podporených spolu sedem projektov humanitárnej pomoci, dva v Južnom Sudáne a päť projektov sa týkalo Sýrie, Iraku a Libanonu. Spolu bolo prerozdelených 1 249 282,60 eur.

Nie je jasné, čo je tzv. „slovenský prvok“ v projektoch a do akej miery na neho SAMRS prihliada. **Taktiež nie je vyjasnené, ako sú vnímané podané projekty, ktoré majú byť súčasťou väčších, komplexných projektov lokálnych partnerov, teda nie stand-alone projekty.**

Odporúčania:

1. Vypracovať stratégiu humanitárnej pomoci, ktorá by zefektívnila poskytovanie finančnej a materiálnej pomoci a implementáciu humanitárnych projektov. Dokument Mechanizmus poskytovania humanitárnej pomoci je z roku 2006.

2. Pripraviť samostatnú finančnú príručku alebo v rámci súčasnej finančnej príručky samostatnú časť k humanitárnym projektom, ktorá by reflektovala špecifiká humanitárnej pomoci.
3. Skrátiť lehotu od uzávierky výzvy do zverejnenia rozhodnutia o schválených projektoch na 2 týždne.
4. Pripraviť samostatný formulár žiadosti pre humanitárne projekty, ktorý by bol oproti rozvojovým stručnejší. Formuláre z rozvojových projektov obsahujú aj irelevantné pasáže, napr. sekcia udržateľnosť intervencie.
5. Vytvorenie položky „buffer“ v rozpočte za účelom väčšej flexibility a efektívnosti, keď zvlášť v humanitárnom kontexte je potrebné pružne reagovať na zmeny.

DOBROVOĽNÍCKY PROGRAM

Dobrovoľnícky program z dielne SAMRS (vysielanie dobrovoľníkov a expertov-dobrovoľníkov do rozvojových krajín v rámci oficiálnej rozvojovej pomoci) je pomerne široko definovaný, čo umožňuje zapojenie mimovládnych organizácií s veľmi rôznorodými a často výrazne odlišnými dobrovoľníckymi programami. V porovnaní s inými sa jedná o administratívne a finančne menej náročnú a rizikovú modalitu. V roku 2019 bolo prihlásených 58 dobrovoľníckych žiadostí v celkovej výške 223 051 eur, z toho 21 schválených.

Rozmanitosť programov mimovládnych organizácií spočíva najmä v dosahovaných cieľoch, dĺžke pobytu

vyslania a cieľovej krajiny. Medzi ciele možno zaradiť zlepšovanie pracovných zručností, formovanie hodnôt a životných vízií mladých ľudí a/alebo študentov, budovanie ľudských zdrojov v sektore, pomoc miestnym komunitám alebo posilnenie projektového personálu kontraktora SAMRS na mieste a pod. Uvedené ciele majú vplyv na dobu vyslania a do istej miery aj na výber prijímajúcej krajiny.

Tabuľka č. 7 nižšie informuje o úspešných žiadateľoch, počte a finančnom objeme schválených projektov.

Tabuľka 7: Prehľad schválených dobrovoľníckych projektov v roku 2019

Názov organizácie	Počet schválených dobrovoľníkov/čiek	Počet neschválených dobrovoľníkov/čiek	Celkový objem dotácie na schválených dobrovoľníkov/čky	Celkový objem v neschválených žiadostiach	Podiel na schválených prostriedkoch z celkovej dotácie pre program (v %)
Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety	6	13	72 400	115 500	27,96
Slovenská katolícka charita	4	6	20 300	30 300	7,84
eRko – Hnutie kresťanských spoločností detí	4	3	38 160	13 470	14,74
Nadácia Integra	0	1	0	0	0
SAVIO	2	1	11 011	9 111	4,25
Dvojfarebný svet	2	4	22 780	33 120	8,8
GLOBSEC	1	0	18 000	0	6,95
ADRA Slovensko	5	2	70 050	29 350	27
Človek v ohrození	0	2	0	23 700	0
Pokoj a dobro – pomoc núdznym	0	2	0	6 400	0
Spolu	24	34	252 701	260 951	

Zdroj: Ambrela

Tabuľka 8: Prehľad krajín dobrovoľníckych projektov v roku 2019

Krajiny, do ktorých sa plánovali vyslať dobrovoľníci/čky	Počet dobrovoľníkov/čiek schválených	Počet dobrovoľníkov/čiek neschválených
Keňa	3	13
Uganda	4	7
Rwanda	4	3
Kambodža	2	2
Lesotho	2	1
Etiópia	2	0
Bosna a Hercegovina	1	0
Libanon	1	0
Albánsko	0	0
Gruzínsko	1	0
Ukrajina	0	0
Moldavsko	1	0
India	0	4
Irak	0	2
Arménsko	0	1
Stredná Ázia	0	1

Zdroj: Ambrela

Napriek tomu, že Keňa je programová krajina, tak zo 16 žiadostí boli schválené iba 3. Aj pri zohľadnení toho, že dobrovoľnícky program slúži aj pre iné ako programové a projektové krajiny, ide o veľmi nízke číslo vzhľadom na počet slovenských mimovládnych organizácií pôsobiacich v Keni, resp. táto skutočnosť nastoľuje otázku strategického vzťahu dobrovoľníckeho programu k programovým krajinám SlovakAid vo všeobecnosti. O ďalšie 2 programové krajiny bol nízky záujem. Do Gruzínska a Moldavska bol vyslaný iba jeden dobrovoľník.

V dobrovoľníckom programe došlo k týmto zlepšeniam:

- V porovnaní s rokom 2018 došlo k navýšeniu alokácie o 13 000 eur;
- Projekty boli schválené 14. 05. 2019, t.j. o mesiac skôr ako v 2018, čo uľahčuje aj vyslanie vysokoškôľakov počas letných prázdnin;
- V roku 2019 bolo k dispozícii viac času na prípravu projektov (pozitívny trend);
- Navýšenie mesačnej alokácie na dobrovoľnícke a expertné projekty (na 1500 resp. 1900 eur/mesiac);
- Navýšenie položky „koordinácia a administrácia“ z celkového rozpočtu z 5 % (2018) na 7 % (2019).

Odporúčania:

1. Navýšiť alokáciu na dobrovoľnícke projekty, aby sa dlhodobo zabezpečil rozvoj sektora rozvojovej spolupráce na Slovensku. Nielen predpoklad, ale aj prax potvrdzuje, že časť dobrovoľníkov zostane po návrate pracovať v mimovládnych organizáciách.
2. **Preskúmať použitie systému rámcových dohôd na dobrovoľnícky program**, podľa ktorého by sa implementátorom mohla poskytnúť paušálna suma, a diskrečná právomoc rozhodnúť o počte dobrovoľníkov, kam sú vyslaní a na ako dlho. Okrem väčšej flexibility a možnosti plánovať „viac na mieru“ na strane implementátora by to mohlo priniesť úsporu administratívy na strane SAMRS.
3. Navýšiť náklady na koordináciu a administráciu. Ambrelou vypočítaný potrebný fond pracovného času³³ všetkých zainteresovaných zamestnancov v uvedenom príklade pri 12 mesačnom vyslaní (výberové konanie – 10 hod., zmluvy – 4 hod., príprava prijímajúcej organizácie – 3 hod., 2-mesačná sťaž a príprava na vyslanie – 45 hod., koordinácia počas pobytu – 258 hod., ponávratové aktivity – 44 hod.) je 403 osobohodín, teda približne 50 dní.
 - a. Dotácia umožňuje pokryť vysielajúcej organizácii príspevok na predvýjazdové školenia a povýjazdové aktivity vo výške 300 eur a koordináciu maximálne do výšky 7 % zo schváleného rozpočtu. Pri max. dobe vyslania a výške mesačného rozpočtu (1500 eur × 12 mes. = 18 000 eur) je to 1260 eur (7 %) + 300 eur = 1560 eur.

33 Vid' Aidwatch 2018, str. 62.

- b. Celková cena práce vysielajúcej organizácie je teda ohodnotená sumou 3,87 eur/osobohodina** (1560 eur/ 403 osobohodín, čo je približne 130 eur/mesiac (cena práce!).
- Riadne odôvodniť neschválené projekty, podľa hodnotiacich kritérií, namiesto informácie: „*Neschválené pre nedostatok finančných prostriedkov programu.*“
 - Umožniť aj dobrovoľnícke pobyty na 3 mesiace, v opačnom prípade sa nemôžu zapojiť vysokoškolskí študenti počas prázdnin.
 - Naplánovať a komunikovať predvýjazdové školenia dobrovoľníkov v dostatočnom časovom predstihu.
 - Prehodnotiť limitovanú dĺžku obdobia pred vyslaním a ponávratových aktivít – z dôvodov zvýšenia hospodárnosti pri kupovaní leteniek za nižšie ceny v predstihu, poskytnutie času dobrovoľníkovi aklimatizovať sa a dostatočného priestoru na prezentácie – napr. na školách, čo môže prispieť k zvýšeniu podvedomia o SlovakAid.
 - Prehodnotiť povinnú lekársku prehliadku pred pobytom, zväziť rozšírenie z uznaných 3 zariadení na Slovensku, ktoré majú navyše rozdielne požiadavky na vyšetrenia, na ďalšie, ktoré by mohli vydať požadované potvrdenie o spôsobilosti na vycestovanie. V opačnom prípade má rozdielna sada vyšetrení za následok rozdielnu výpovednú hodnotu potvrdení. Ak je cieľom týchto prehliadok potvrdiť, že dobrovoľník je zdravotne spôsobilý na vycestovanie (a súčasne je to aj jeho ochrana), potom by bolo logické otvoriť možnosť absolvovať vyšetrenia aj v iných zariadeniach s tým, že MZVEZ SR by si upresnilo, aké typy vyšetrení sa požadujú. Navrhujeme, aby dobrovoľníci mohli absolvovať obdobnú prehliadku aj po návrate z pobytu. Tým by sa potvrdilo, že sú stále zdraví a nie je ohrozené verejné zdravie na Slovensku.
 - Zabezpečiť v spolupráci so zastupiteľským úradom, aby status dobrovoľníka požíval primeranú ochranu. Napr. konkrétne pracovné povolenia pre dobrovoľníkov v Keni – je potrebné, aby boli dobrovoľníci v krajine legálne, t.j. nie na turistické víza, ale na pracovné povolenia (tzv. working permit, special pass a pod.).
 - Prispôsobiť príslušné predpisy SAMRS a umožniť vysielanie dobrovoľníkov aj do humanitárnych intervencií tak, ako to bolo pôvodne zamýšľané v strategických dokumentoch SlovakAid.**
 - Prehodnotiť výpočet sumy na predvýjazdové náklady. V súčasnosti je to trochu neprehľadné, keďže do max. mesačnej čiastky 1500 eur treba započítať aj alikvotnú sumu na predvýjazdové náklady (napr. letenky, vyšetrenia, očkovanie a pod.) × počet mesiacov pobytu. Návrh je, aby predvýjazdové náklady, resp. ich maximálne hladiny, boli určené separátne a nepočítali sa z celkovej mesačnej max. sumy.
 - Vytvoriť čakací zoznam, pre prípad, že úspešný žiadateľ nemôže dobrovoľníka z rôznych, najmä vis major dôvodov vyslať, aby peniaze „neprepadli“, ale aby bola finančná alokácia ponúknutá „prvému neúspešnému žiadateľovi/projektu pod čiarou“.

PROJEKTY NA SPOLUFINANCOVANIE

V roku 2019 boli schválené dve žiadosti spolufinancovania EÚ projektov z dvoch podaných v celkovej hodnote 22 312 eur.

Jedná sa o dôležitý nástroj, ktorý prispieva ku kapacitám organizácií spolufinancovať EÚ projekty.

Odporúčanie:

- Medzi oprávnené na spolufinancovanie zo strany SAMRS zaradiť aj projekty Nórskeho finančného mechanizmu.

ODPORÚČANIA PRE VŠETKY DOTAČNÉ NÁSTROJE SAMRS

Transparentnosť a efektívnosť v hodnotiacom processe:

1. Zverejniť počet dosiahnutých bodov. SAMRS uvádza, že neúspešný žiadateľ nezískal min. počet bodov t.j. 75, pričom v rozhodnutí nie je uvedené, koľko bodov získal resp. ako ďaleko sa priblížil k minimálnej hranici.
2. Riadne odôvodniť rozhodnutie hodnotiacej komisie, pričom za také nemožno považovať použitie dvoch často sa opakujúcich dôvodov, ktoré nie sú ani logické, ani dostatočné:
 - a. „Žiadosť získala minimálny počet bodov...“ je argument v kruhu. Neodpovedá na základnú otázku, prečo projekt nedosiahol určitý počet bodov.
 - b. „ZÚ neodporučil hodnotiacej komisii žiadosť na schválenie.“ Takéto odôvodnenie súvisí aj s otázkou, aká je úloha a postavenie ZÚ v hodnotiacej komisii, čo nie je zrejmé. ZÚ má iba jeden hlas v celej komisii, a nemá právo veta, resp. keď projekt neodporučí, neznamená to, že rovnaký názor musia mať ostatní členovia komisie. Navyše ani tu nie je uvedený dôvod neodporúčania projektu.
V skutočnosti sa tak nejedná o odôvodnenie, ale len o neodôvodnené závery komisie.
3. Prizvať do hodnotiacej komisie odborníkov na špecifickú oblasť podaných projektov. V komisii sedia úradníci MZVEZ SR, hoci aj so skúsenosťami, avšak profesionalizácia a špecializácia podaných projektov si niekedy vyžaduje posúdenie odborníkom.
4. Uviesť vo výzve na predkladanie projektov dátum uverejnenia výsledkov hodnotenia. Toto umožní žiadateľom presnejšie plánovať napr. možný začiatok intervencií v teréne a pod.
5. Zaviesť a zverejniť harmonogram výziev, keďže viacerí žiadatelia podávajú projekty na rôzne výzvy

a potrebujú si naplánovať svoje kapacity vrátane prieskumu potrieb, ciest do terénu, alokáciu zdrojov a pod.

Finančná príručka SAMRS:

1. Navýšiť hornú hranicu sadzieb expertov. Veľká časť expertov je na úrovni 5 a viac rokov skúseností a máme za to, že je potrebné viac zohľadňovať skutočné ohodnotenie a realitu na trhu s expertmi. Taktiež je veľmi zanedbateľný rozdiel medzi kategóriou expert do 5 rokov a nad 5 rokov, rozdiel v hornej sadzbe sú len 2 eurá. Navrhujeme nasledovné navýšenie: administratívny personál – 10 eur/hod, riadiaci personál s praxou do 5 rokov – 15 eur/hod, prax nad 5 rokov – 20 eur/hod, odborník junior – 20 eur/hod, odborník senior – 30 eur/hod, terénny pracovník – 20 eur/hod, expert č. 1 – 35 eur/hod, expert č. 2 – 40 eur/hod.
2. Uviesť v rozpočte projektu medzi oprávnené ďalšie dôležité pozície ako napr. riaditeľ, PR manažér, účtovník a pod. Z pohľadu zabezpečenia riadneho chodu organizácie to má zásadný vplyv na akýkoľvek implementovaný projekt.
3. Dane a uznateľné náklady, odsek 2.1.7 finančnej príručky – dane sú neuznateľné náklady, napr. špecifické dane platené v niektorých mestách pri prenájme nehnuteľností (Južný Sudán, mestské poplatky v Bejrúte) sú nevyhnutným nákladom na to, aby mohla byť v mieste realizácie kancelária zabezpečujúca chod projektu.

MIKROGRANTY

Mikrogranty do maximálnej výšky 10 000 eur poskytujú v rozvojových krajinách ZÚ SR priamo lokálnym organizáciám. Ide o jedinú modalitu oficiálnej rozvojovej pomoci, ktorá je otvorená pre miestne subjekty. V roku 2019 bolo schválených 66 mikrograntov v 15 krajinách v celkovom objeme 559 084,17 eur. Oproti roku 2018 sa počet mikrograntov zvýšil z 59 na 66.

Z celkového rozpočtu SAMRS, tvorili mikrogranty v roku 2019 8 %.

SR mikrograntami pomáha najmä v Európe. V roku 2019 to bolo až 74 % (410 175,78 eur) a v roku 2018 61 % (271 923,84 eur).

Medziročne došlo k nárastu celkového rozpočtu na mikrogranty o 26 % (115 380,33 eur).

Tiež narástol počet krajín z 11 na 15.

Za zmienku stojí, že v porovnaní s 2018 boli udelené aj 3 mikrogranty v Libanone a Iraku.

Odporúčania:

Vzhľadom na efektívnosť rozvojovej spolupráce, potrebu pomáhať v LDCs a okliešťovanie priestoru občianskej spoločnosti, navrhujeme, aby min. 75 % rozpočtu na mikrogranty išlo pre organizácie občianskej spoločnosti a aspoň 40 % do LDCs.

Tabuľka 9: Prehľad mikrograntov poskytnutých v roku 2019 v porovnaní s rokom 2018

Krajina	Celková suma v eurách 2019	Počet mikrograntov v 2019	Celková suma v eurách 2018	Počet mikrograntov v 2018
Albánsko	40 000	4	39 994	4
Bielorusko	34 759	4	19 400	2
Bosna a Hercegovina	39 847	9	41 524	9
Gruzínsko	53 878	6	41 156	6
Keňa	99 024	15	89 829	12
Severné Macedónsko	39 709	5	9 850	2
Moldavsko	98 665	10	116 862	12
Palestína		0	9 975	1 ³⁴
Srbsko/Kosovo	39 035	0/4	54 144	6
Ukrajina	44 340	6	20 970	5
Čierna Hora	19 943	2		
Nepál	9 999	1		
Etiópia	10 000	1		
Irak	9 916	1		
Libanon	19 969	2		
CELKOM	559 084	66	443 704	59

Zdroj: Ambrela

34 Z výročnej správy SAMRS za 2018 nie je zrejmy presný počet projektov pre Srbsko a Kosovo.

GLOBÁLNE VZDELÁ- VANIE

GLOBALNE VZDELAVANIE V ROKU 2019

Globálne vzdelávanie (GV) sa pomalým tempom rozvíjalo na Slovensku aj v roku 2019, a to hlavne v rámci komunity organizácií, ktoré sú členskými organizáciami Ambrely.

Kedže je globálne vzdelávanie stále pomerne periférnou oblasťou vzdelávania na Slovensku, jeho rozvoj do veľkej miery ovplyvnili nasledujúce externality:

- Na konceptuálnej úrovni, je diskurz na Slovensku tlačný smerom od globálneho vzdelávania ku vzdelávaniu pre globálne občianstvo. Globálne vzdelávanie či vzdelávanie pre globálne občianstvo začínajú byť chápané a strategickými dokumentami rámcované ako všeobecné termíny, zastrešujúce rôzne typy hodnotovo orientovaného vzdelávania, ako napríklad rozvojové vzdelávanie, vzdelávanie k udržateľnému rozvoju, vzdelávania k ľudským právam, mierové vzdelávanie, environmentálne vzdelávanie atď.;
- Na politickej úrovni bolo citeľné končiacie sa obdobie viacročného finančného rámca EÚ, ako aj programového obdobia štrukturálnych fondov v SR. Viaceré grantové programy vydávali posledné grantové výzvy na podávanie projektov, pričom na ďalšie bude potrebné čakať v niektorých prípadoch až do roku 2021;
- Predvolebný politický boj, ktorý bol citeľný už v priebehu roka 2019, sa premietol do neschopnosti inštitúcií napredovať v strategických procesoch rozvoja školstva na Slovensku, ako napríklad v prípade implementácie Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania SR;
- (Globálne) vzdelávanie je stále okrajovou oblasťou aj z dôvodu štrukturálnych problémov slovenského školstva, ktorými sú dlhodobé postavenie učiteľov v spoločnosti (aj z ekonomického hľadiska), podfinancovanie vzdelávania, školská politika, nedostatočná vybavenosť škôl či nevhodné učebnice. V spoločnosti pritom podľa prieskumov prevláda názor, že školstvo sa nerozvíjalo v roku 2019 správnym smerom, prípadne že si udržuje aktuálny status quo;
- Na úrovni európskych inštitúcií, medzinárodných sietí pre vzdelávanie či OSN bolo vzdelávanie (a aj to globálne) prioritou, avšak na rozdiel od národných štátov tieto inštitúcie nemajú priamy dosah na vzdelávaciu politiku a túto agendu vo vzťahu k národným štátom ako je Slovensko vedia ovplyvniť len na úrovni odporúčaní.

Ambrela v rámci svojho strategického postavenia na Slovensku a ako jedna z organizácií pôsobiacich v medzinárodnej sieti Bridge 47 Network, v tomto kontexte operovala na troch úrovniach:

- a. na úrovni politik doma i v zahraničí,
- b. na úrovni financovania globálneho vzdelávania,
- c. na úrovni trendov v (globálnom) vzdelávaní.

GLOBÁLNE VZDELÁVANIE NA ÚROVNI POLITÍK

Národný kontext

Globálne vzdelávanie zostalo ako agenda aj v roku 2019 v gescii ministerstva školstva. Na úrovni politik však nedošlo v roku 2019 k výraznejšiemu posunu. Stále zostáva faktom, že **globálne vzdelávanie je ukotvené hlavne v Národnom programe rozvoja výchovy a vzdelávania SR (NPRVV) a v Strednodobej stratégii ODA pod vedením Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.**

V roku 2019 sme v súvislosti s ďalším rozvojom globálno-vzdelávacej politiky boli v Ambrele pripravení spolupracovať na začlenení GV do akčného plánu NPRVV, ktorý sa mal vytvoriť pre zarámcovanie implementácie NPRVV a jeho priorit. K tvorbe tohto akčného plánu však z dôvodu predvolebného zmrazenia strategickú prácu na ministerstvách nedošlo.

Na MZVEZ SR v roku 2019 vstúpil do platnosti dokument Strednodobej stratégie ODA SR, ktorá nadväzuje na aktuálne trendy v konceptuálnom rámcovaní globálneho vzdelávania. Chápe ich ako strešný termín pre hodnotové vzdelávanie rôznych typov. Strednodobá stratégia sa zameriava primárne na podporu rozvojového vzdelávania a verejnej informovanosti, ktoré sú pre MZVEZ SR relevantné aj v rámci reportovania zdrojov použitých na ODA voči medzinárodnej organizácii OECD-DAC.

Nadnárodný kontext (EÚ a OSN)

V oveľa väčšej miere bol rozvoj globálneho vzdelávania citeľný na nadnárodnej úrovni, v prostredí EÚ a jej inštitúcií, OSN, ako aj OECD.

Počas **Level Political Forum 2019 v New Yorku** sme boli svedkami prioritizácie SDG 4 Agendy 2030 (kvalitné vzdelávanie), v rámci programu konferencie. K tomuto dojmu prispelo aj úspešné pôsobenie Bridge 47 Network na podujatí a diskusie, ktoré Ambrela spoločne s partnermi z Fínska a Škótska v rámci Bridge 47 Network v New Yorku spoluorganizovala.

V rámci OECD prebiehali v roku 2019 **PISA testovania globálnych kompetencií** vo vybraných členských štátoch organizácie (vrátane Slovenska). Výsledky budú zverejnené v priebehu roka 2020 a budú míľnikom možnosti merať aktuálnu situáciu a prípadný dopad aktivít globálneho vzdelávania na študentov a študentky.

Na úrovni EÚ sa v rámci Bridge 47 Network našaroval proces **Envision 4.7**, ktorý si dáva za cieľ priviesť do produktívneho dialógu a implementácie globálneho vzdelávania inštitúcie EÚ (Európsky parlament, Európska komisia, Rada EÚ). Reaguje tak do veľkej miery na formálny zánik advokačného priestoru pre globálne vzdelávanie, ktorým bol po ostatné roky HUB 4 európskej siete rozvojových mimovládnych organizácií CONCORD Europe.

V rámci EÚ úrovne sa pre Ambrelu, ako člena Bridge 47 Network, v globálnom vzdelávaní stali relevantnými nasledovné oblasti európskych politik:

- European Education Area,
- NDICI – DEAR Programme,
- European Green Deal.

FINANCOVANIE GLOBÁLNEHO VZDELÁVANIA

Hlavným a kľúčovým zdrojom financovania aktivít členských organizácií Ambrely v oblasti globálneho vzdelávania (a verejnej informovanosti) bol aj v roku 2019 program **Európskej komisie Development Education and Awareness Raising**, realizovaný pod DG DEVCO. Program sa dá z hľadiska financovania označiť za jeden z hlavných dôvodov, prečo v súčasnosti vôbec môžeme hovoriť o rozvoji globálneho vzdelávania na Slovensku. V roku 2019 realizovalo resp. pripravovalo realizáciu DEAR projektov dokopy 5 členských organizácií Ambrely, pričom vďaka tomuto nástroju v sektore globálneho vzdelávania bolo vyše 300-tisíc eur. V súčasnosti je forma programu DEAR v štruktúrach Európskej komisie v procese obmeny, aj v súvislosti s prechodom na nový viacročný finančný rámec EÚ. Dá sa predpokladať, že aj do budúcnosti tento program prinesie možnosť pre väčšie organizácie, aj z tzv. EU 13, mať prístup k multimiliónovému rozpočtom, pre projektové konzorciá (ktoré variujú od 6 do 14 partnerov pre konzorcium).

Pomerne výrazne menším donorom v oblasti globálneho vzdelávania je MZVEZ SR a ich **výzva na globálne rozvojové vzdelávanie realizovaná SAMRS**. Tá je koncipovaná ako hybridná výzva, v rámci ktorej je vysokou prioritou zameriavať sa na kampaňový a povedomie zvyšujúci aspekt projektov. Vzdelávanie tak nie je jednoznačnou a žiadanou prioritou projektov. Toto nastavenie je v rámci výzvy použité aj preto, lebo SAMRS ako agentúra pod MZVEZ SR, je viazaná voči medzinárodným inštitúciám ako OECD, reportovať čo najviac svojich výdavkov ako ODA. V prípade čistej podpory globálneho vzdelávania by podpora globálneho vzdelávania zo strany SAMRS nebola reportovateľná ako ODA. V roku 2018 tvorili financie poskytnuté SlovakAid na globálne vzdelávanie a verejnú informovanosť len 6,5 % všetkých zdrojov, ktoré do práce v týchto oblastiach investovali ďalší donori. V roku 2019 toto percento mierne vzrástlo na 18 % – nejednalo sa však o systematické navýšenie, ale o jednorázové.

MŠVVŠ SR v roku 2019 vyhlásilo dopytovú grantovú výzvu pre mimovládne organizácie, ktorú proaktívne konzultovala aj Ambrela a stála pri jej pripravách. Jej výška po všetkých zrealizovaných kolách (realizovaných až v roku 2020) retrospektívne dosiahla sumu 9700 000 eur. Výzva síce nebola dedikovaná výhradne globálnemu vzdelávaniu, bola však prvou prácou Ambrely a sektora GV s grantovým financovaním

ministerstva školstva pre oblasť neformálneho vzdelávania vrátane globálneho vzdelávania. Jej samotná realizácia je dôkazom, že mimovládne organizácie vrátane členov Ambrely, vedia byť efektívnymi aktérmi pri realizácii projektov podporených zo štrukturálnych fondov EÚ. V budúcnosti by však mala byť cieľom ako ministerstva školstva, tak aj mimovládnych organizácií združených v Ambrele, snaha **zriadiť a pravidelne realizovať výzvy pre podporu neformálneho vzdelávania aj priamo použitím zdrojov zo štátneho rozpočtu**, mimo financovanie zo štrukturálnych fondov, ktoré majú svoje špecifiká, pre ktoré nevedia vždy flexibilne reagovať na potreby vzdelávacieho systému.

Jednou zo stálic v oblasti financovania inovácií, v oblasti vzdelávania, ako aj v oblasti práce s mládežou, boli výzvy **Erasmus+**. Pre sektor globálneho vzdelávania boli, aj sú stále zaujímavejšie najmä pri financovaní hybridných projektových partnerstiev mimovládnych organizácií a súkromných firiem, a to hlavne v projektovej forme **KA2 – strategické partnerstvá**.

Ďalšie financie, ktoré do sektora globálneho vzdelávania v rokoch 2018 a 2019 tiekli, boli vlastné financie organizácií a dotácie od donorov ako **Medzinárodný vyšehradský fond a vo viacerých prípadoch sub-grantové schémy väčších DEAR projektov, ako napríklad v prípade Bridge 47 Network, Fair Trade International či GENE Innovation Award**. Do sektora vzdelávania tiež investovali firmy a nadnárodné korporácie v rámci ich nadácií a nadačných fondov.

Vo všeobecnosti na Slovensku neexistuje jasný a významný donor, ktorý by globálne vzdelávanie podporoval systematicky v rámci rastového trendu. Vo financovaní preto v oblasti GV panuje nutnosť využívať grantové investície Európskej komisie, nadácií a sponzorov či vlastné zdroje organizácií.

Sumár zdrojov v globálnom vzdelávaní na Slovensku za roky 2018 a 2019

Tabuľka 10: Finančné zdroje kontrahované na projekty GV vybraných členských a pozorovateľských organizácií Ambrely v r. 2019 a 2018

	Zdroje SlovakAid v EUR	Zdroje iných donorov v EUR	Vlastné zdroje v EUR	Zdroje spolu v EUR
Rok 2018	104 346,76	1 365 393,19	130 191,00	1 599 930,95
Rok 2019	202 881,52	777 466,30	119 880,61	1 100 228,43

Zdroj: Ambrela

TRENDY A ODPORÚČANIA S VÝHLADOM DO ĎALŠÍCH ROKOV

Hlavným trendom v oblasti globálneho vzdelávania je jeho **dlhodobé odkláňanie sa od oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci do prostredia vzdelávania a školstva**. To potvrdzuje aj fakt, že gestorom globálneho vzdelávania na Slovensku je ministerstvo školstva. Vzdelávací ekosystém, aj ten na Slovensku, je preto prirodzeným prostredím pre ďalšie kroky v rozvoji tejto agendy v krajine. Tento odklon agendy globálneho vzdelávania z prostredia ODA bližšie k všeobecnej vzdelávacej politike je viditeľný aj na úrovni EÚ, kde sa aktéri okolo sietí ako Bridge 47 Network či CONCORD Europe snažia odkloniť agendu globálneho vzdelávania a ich advokáciu z DG Development Cooperation, na DG Education and Culture Európskej komisie.

Rok 2019 bol v globálnom vzdelávaní príznačný tiež užším prepojením sa na **trend digitalizácie**. Grantové výzvy vrátane výzvy DEAR, jednoznačne naznačili, že digitálne riešenia spracovania tém a metód globálneho vzdelávania sú prioritne žiadanými výstupmi projektov. Digitalizáciu v globálnom vzdelávaní je preto prirodzene možné preložiť do potenciálu pracovať viac s nástrojmi ako digitálne hry, mobilné aplikácie, počítačový softvér či interaktívne digitálne kampane a e-learningy. Z hľadiska donorov, ktorí majú od projektov globálneho vzdelávania očakávanie aj z pohľadu širšej verejnej informovanosti, tak tento presun dáva zmysel. Z pohľadu vzdelávania je však

tento trend v mnohých prípadoch náročný, keďže mimovládny organizáciám a vzdelávacím inštitúciám ako tradičným realizátorom globálneho vzdelávania často chýbajú zručnosti a know-how pre produkciu digitálnych výstupov.

Na digitalizáciu a nízke kapacity tradičných realizátorov globálneho vzdelávania uchopiť ju nadväzuje aj posledný hlavný trend, ktorý sektor GV zachytil v roku 2019 – **výhodnosť spolupráce s firmami**. Začleňovanie firiem sa aj v rámci grantových výziev stalo jednou z preferovaných ciest projektov globálneho vzdelávania, čo reflektujú výzvy ako DEAR, Erasmus+ a do istej miery aj výzva SAMRS. Do budúcnosti sa preto javí potrebné pracovať na prepájaní firiem s mimovládnymi organizáciami aj v oblasti globálneho vzdelávania.

Odporúčania Ambrely pre ďalší rozvoj globálneho vzdelávania na Slovensku

Odporúčania pre MZVEZ SR a SAMRS

1. Reflektovať stúpajúci dopyt v rámci výzvy GRV (12 žiadateľov v roku 2020) a medziročne navýšiť finančnú alokáciu pre túto výzvu na SAMRS v roku 2021 o 60-tisíc eur na celkových 160-tisíc eur.
2. Aktívne spolupracovať s MŠVVŠ SR pri ďalšom strategickom rámcovaní GV v SR.
3. Preskúmať možnosť EÚ delegovanej spolupráce aj v rámci oblasti rozvojového vzdelávania a verejnej informovanosti.

Odporúčania pre MŠVVŠ SR

1. Vypracovať akčný plán NRPVV a začleniť doň aj globálne vzdelávanie, prípadne dedikovať oblasti globálneho vzdelávania samostatnú stratégiu.
2. Zriadiť Fond na podporu neformálneho vzdelávania a zabezpečiť efektívny proces presunu dobrej praxe z neformálneho a informálneho vzdelávania do formálneho vzdelávania.
3. Zriadiť pozíciu asistenta pre globálne vzdelávanie na školách.
4. Nadviazať spoluprácu s Global Education Network Europe.

Odporúčania pre mimovládne organizácie

1. Pokračovať a zintenzívniť (projektovú) spoluprácu so súkromnými firmami.
2. Vnímať trend digitalizácie pozitívne a pracovať na využívaní pridanej hodnoty, ktorú digitalizácia ponúka pre oblasť vzdelávania a verejnej informovanosti.
3. Zamerať sa na geografické vyváženie dopadu svojich aktivít (viac projektov realizovaných na východnom a strednom Slovensku).

V roku 2019 bolo dokončené a prezentované mapovanie globálneho vzdelávania na Slovensku, ktoré realizovala **Ambrela, Človek v ohrození, PDCS, Živica, AINova, ADRA Slovensko, FSEV UK, Nadácia Pontis a eRko. Výsledky a podrobné dáta, ktoré mapovanie³⁵ prinieslo, ako aj ich analýzu.³⁶**

Hlavné zistenia:

- Globálne vzdelávanie je integrované do vzdelávacieho procesu na základných a stredných školách čiastočne, nie systematicky;
- Učitelia ako zástupcovia ZŠ a SŠ v mapovaní disponovali rôznou mierou znalostí či sa globálne vzdelávanie na ich školách realizuje, čo konkrétne aj ako;
- Stále máme na Slovensku hlboké nedostatky pri využívaní metód a foriem typických pre začleňovanie globálnej dimenzie do vzdelávania;
- Školy nemajú (oficiálne) metodické materiály ku globálnemu vzdelávaniu. Učiteľom sa nedostáva podpora vo vzdelávaní v tejto oblasti z úrovne zriaďovateľov a ministerstva;
- V mapovaní sa potvrdila previazanosť formálneho vzdelávania s prácou mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti globálneho vzdelávania na Slovensku, ktoré mnohé zo škôl chápajú ako kľúčových partnerov pre jeho ďalší rozvoj;
- Boli identifikované mnohé pozitívne prínosy takéhoto vzdelávania, najmä ale pre žiakov a pre rozvoj ich kompetencií potrebných v dnešnej globalizovanej spoločnosti.

³⁵ <https://ambrela.org/?mdocs-file=2214>

³⁶ <https://globalnevzdelavanie.sk/analiza/>

OBČIANSKA SPOLOČNOSŤ A ROZ- VOJOVÁ SPOLUPRÁCA

ZMENŠOVANIE PRIESTORU PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ

Až 40 % svetovej populácie žilo v roku 2019³⁷ v krajinách, kde sú ich práva a slobody (sloboda prejavu, právo združovať sa, zhromažďovať sa a pod.) výrazne potláčané.³⁸

Posledných 10 rokov existuje na celom svete trend okliešťovania občianskej spoločnosti, a to zo strany štátnych, aj neštátnych aktérov.

Vzhľadom na význam zdravej občianskej spoločnosti, či už sa jedná o vyvodzovanie zodpovednosti a kontrolu vlád zo strany verejnosti alebo o poskytovanie služieb komunitám, útoky na občiansku spoločnosť významným spôsobom ohrozujú dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja.

Mimovládne organizácie³⁹ majú ako inherentná súčasť občianskej spoločnosti nenahraditeľné miesto v rozvojovej spolupráci nielen ako implementační partneri donorov, ale aj ako nezávislé rozvojové subjekty, ktoré cez kritický dialóg s aktérmi rozvojovej spolupráce ovplyvňujú verejné politiky, obhajujú ľudské práva a demokraciu, advokujú za záujmy občianskej spoločnosti, zvyšujú povedomie a scitlivujú verejnú mienku.

Schopnosť občianskych organizácií pracovať v prospech vylúčených komunit a zraniteľných skupín obyvateľstva a byť ich hlasom, čo často nie je ekonomicky alebo politicky zaujímavé, ich robí významnými partnermi pri napĺňaní záväzku Agendy 2030 OSN pre udržateľný rozvoj – na nikoho nezabudnúť.

Medzi top 5 prijímateľov oficiálnej slovenskej rozvojovej pomoci patria tri krajiny, kde občianska spoločnosť funguje s obštrukciami (Keňa, Ukrajina, Srbsko), s obmedzeným priestorom občianskej spoločnosti (Moldavsko) a kde je občianska spoločnosť potláčaná (Turecko).

Aj napriek úspešnému príbehu prechodu od komunizmu k demokracii, splneniu požiadaviek na vstup do EÚ a NATO v oblasti právneho štátu a občianskej spoločnosti a silnej reakcii občianskej spoločnosti na vraždu novinára J. Kuciaka a M. Kušnírovej, Slovensko nemá stratégiu podpory občianskej spoločnosti, ľudských práv a demokracie v programových krajinách SlovakAid.

V roku 2019 SAMRS podporila celkovo 16 projektov⁴⁰ z toho 3 možno zaradiť do kategórie podpory občianskej spoločnosti.

Pokiaľ ide o program zdieľania slovenských skúseností (Sharing Slovak Experience/CETIR) zo 17 aktivít (študijné návštevy, vyslania expertov, konferencie/semináre a stáž) možno 2 až 3 vyhodnotiť ako prenos skúseností pri práci s občianskou spoločnosťou.

Podľa monitorovacej správy organizácie Civicus sú najviac postihované ženy a organizácie bojujúce za práva žien.

37 Nárast oproti roku 2018 o 21 %. <https://monitor.civicus.org/PeoplePowerUnderAttack2019>

38 <https://monitor.civicus.org/PeoplePowerUnderAttack2019>

Podľa monitora je rozdelenie krajín nasledovné: otvorená občianska spoločnosť, obmedzený priestor pre občiansku spoločnosť, občianska spoločnosť funguje s obštrukciami, potláčaná občianska spoločnosť, uzavretá občianska spoločnosť.

39 Podľa definície OECD-DAC z publikácie https://read.oecd-ilibrary.org/development/development-assistance-committee-members-and-civil-society_51eb6df1-en#page2 je mimovládna organizácia akýkoľvek neziskový subjekt organizovaný na miestnej, národnej alebo na medzinárodnej úrovni, sledujúci spoločné ciele a ideály bez významnej účasti alebo zastúpenia kontrolovaného vládou. Medzi mimovládne organizácie patria napr. nadácie, družstevné spoločnosti, odbory a subjekty ad hoc zriadené na zhromažďovanie finančných prostriedkov na konkrétny účel. Patria tu aj strešné organizácie MVO a siete mimovládnych organizácií.

40 Bez humanitárnych a podnikateľských projektov, projektov GV.

10 najčastejších porušení občianskych práv a slobôd

1 cenzúra	2 zadržanie protestujúcich	3 obťažovanie	4 obmedzujúca legislatíva	5 zastrašovanie
6 útoky na novinárov	7 narušenie protestov	8 zadržanie novinárov	9 použitie neprimeranej sily	10 krivé obvinenie

Zdroj: <https://monitor.civicus.org/PeoplePowerUnderAttack2019>

Štúdiá z mája 2020, ktorá sa venuje téme okliešťovania priestoru občianskej spoločnosti v rozvojovej spolupráci, a to nielen progresívnych organizácií občianskej spoločnosti, ktoré sú zapojené do presadzovania ľudských práv, ale aj rozvojových a humanitárnych organizácií, komunitných skupín, charitatívnych organizácií, environmentálnych aktivistov atď., s názvom *Claiming back civic space: Towards approaches fit for the 2020s?* zhŕňa prúd analýz, ktoré tvrdia, že sú potrebné kroky na týchto troch úrovniach:

- **Vysvetľovať, čo všetko je v stávke pri okliešťovaní občianskeho priestoru.** Zhoršenie v tejto oblasti nie je len o práve ľudí združovať sa alebo protestovať. Je to príznak a súčasť oveľa širšieho trendu globálnej demokratickej recesie a nástupu autoritárskych tendencií. Fenomén zhoršujúceho sa občianskeho priestoru pramení z tvrdého boja medzi politickými silami, ktorý je často podporený konkurenčnými spoločenskými a vládnyimi modelmi, politickými naratívmi a hodnotami, niekedy formovaných ako protikladné progresívne a konzervatívne sily.⁴¹
- **Porozumieť, že občiansky priestor sa skôr mení ako zatvára.** Zatiaľ čo organizácie občianskej spoločnosti financované západom a mnoho aktivistov

zažíva výrazný odpor, na občianskej scéne sa dostávajú do popredia noví aktéri. Patrí sem široká škála neštátnych subjektov, ktoré slúžia autoritárskym režimom a podkopávajú priestor pre občiansku angažovanosť. Zároveň sa na celom svete objavujú nové formy občianskeho aktivizmu, ktoré predstavujú oveľa fluidnejšiu a neformálnejšiu formu (napr. protestné hnutia, digitálny aktivizmus, atď.). Realita preto ponúka obraz čoraz viac diverzifikovaného, neustále sa meniaceho a konkurenčného občianskeho priestoru.

- **Začať rýchlejšie reagovať pokiaľ ide o strategické reakcie,** aby sme zvládli urgentnosť, širší naratív meniaceho sa občianskeho priestoru a zápas o demokratickú konsolidáciu voči nástupu autoritárskych tendencií. K tomu môže prispieť aj prijatie jasného politického rámca a záväzku vytvárajúceho stimuly pre odvážnejšie kroky na rôznych úrovniach, ktorý môže pomôcť rozšíriť škálu zúčastnených aktérov a zainteresovaných strán. Taktiež podpora celostného a medzirezortného prístupu k občianskemu priestoru zo strany vlády, alebo uplatňovanie prístupu založeného na ľudských právach (HRBA) a väčšia integrácia rozvojovej, bezpečnostnej a humanitárnej oblasti.⁴²

41 Aj keď je situácia v každej dotknutej krajine iná (a teda sa znižuje rozsah jasne vymedzených typológií krajín), <https://ecdpm.org/wp-content/uploads/Claiming-Back-Civic-Space-Towards-Approaches-Fit-2020s-Report-May-2020-ECDPM.pdf>

42 <https://ecdpm.org/wp-content/uploads/Claiming-Back-Civic-Space-Towards-Approaches-Fit-2020s-Report-May-2020-ECDPM.pdf>

MIMOVĽÁDNE ORGANIZÁCIE A ICH FINANCOVANIE V ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁČI

Donorské krajiny môžu podporovať občiansku spoločnosť najmä cez spoluprácu s medzinárodnými mimovládnyimi organizáciami (INGOs), organizáciami v krajine donora alebo organizáciami v krajine príjemcu.

Podľa typu financovania môžeme tieto klasifikovať ako:

- verejné financie cez mimovládne organizácie, za účelom implementácie projektov donora;
- verejné financie pre mimovládne organizácie, kde programovanie je v režii mimovládnej organizácie;⁴³
- súkromné zdroje na financie mimovládnych organizácií.

Celosvetovo mimovládne organizácie priniesli v roku 2018 do rozvojovej spolupráce 42 miliárd dolárov zo súkromných zdrojov.⁴⁴

14 z 27 členských organizácií Ambrely v roku 2018 získalo 2,1 mil. eur a v roku 2019 2 mil. eur zo súkromných zdrojov (zbierky, dary, 2 %, nadácie a pod.) na rozvojové projekty, humanitárnu pomoc a globálne vzdelávanie. V roku 2019 získali od všetkých donorov, nerátajúc SlovakAid, čiastku 3,7 mil. eur.

Vládny program SlovakAid tak nie je jediným zdrojom financovania aktivít mimovládnych organizácií.

V nasledujúcej tabuľke uvádzame pre ilustráciu výsledky prieskumu financovania členských a pozorovateľských organizácií Ambrely. Táto zachytáva okrem zdrojov SlovakAid aj zdroje iných inštitucionálnych donorov a súkromné zdroje.

Donorské krajiny poskytujú viac finančnej podpory mimovládnym organizáciám cez podporu projektov alebo programov prostredníctvom organizácií občianskej spoločnosti než prostredníctvom partnerstva, rámцovej a základnej podpory organizácií občianskej spoločnosti. Takúto podporu považujú donori za vhodnejšiu na preukázanie hmatateľných výsledkov rozvoja v krátkodobom horizonte. **Organizácie občianskej spoločnosti tak zažívajú finančnú podporu od donorov ako krátkodobú, príliš direktívnu a podmienenú prioritami stanovenými donorom.⁴⁵**

Na Slovensku sa môžu mimovládne organizácie uchádzať o približne 4 % celkového rozpočtu rozvojovej spolupráce, pričom v 99 % sa jedná o krátkodobé 1- až 2-ročné projekty. Rámcové kontrakty zatiaľ neboli zavedené a vykazovanie sa zameriava skôr na úroveň aktivít ako dosiahnutých cieľov, pričom evaluácie projektov absentujú.

43 Aj z tohto rozdelenia je zrejmá dôležitosť tzv. rámcových kontraktov alebo strategických partnerstiev, ktoré sú niekde medzi prvou a druhou kategóriou financovania.

44 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/51eb6df1-en.pdf?expires=1603185910&id=id&accname=guest&checksum=598B13D142AFB6A5227B2EAAF9C8CF0>

45 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/51eb6df1-en.pdf?expires=1603185910&id=id&accname=guest&checksum=598B13D142AFB6A5227B2EAAF9C8CF0>

Tabuľka 11: Finančné zdroje kontrahované na projekty vybraných členských a pozorovateľských organizácií Ambrey v r. 2019

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁴⁶	SlovakAid prostriedky
AFRIKA						
Keňa	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Poľnohospodárstvo		71 766	
Keňa	Trnavská univerzita	Dotácie z programu Slovak Aid	Zdravotníctvo			64 612
Keňa	Trnavská univerzita	Dotácie z ministerstva školstva	Vzdelávanie		9 467	
Keňa	Trnavská univerzita	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		3 250	
Keňa	Savio	Dotácie z programu Slovak Aid	Vzdelávanie	24 100		240 630
Keňa	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			436 783	
Keňa	Vysoká škola sv. Alžbety					249 999
Južný Sudán	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			174 564	
Južný Sudán	Vysoká škola sv. Alžbety					199 999
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Tržby za reklamu	Vzdelávanie		670	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Aktivácia vnútroorganizačných služieb-dobrovoľníci	Vzdelávanie		4 927	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Príspevky z verejnej zbierky 2018	Vzdelávanie		150	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		142 203	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Príspevky od PO	Vzdelávanie		8 539	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Dotácie z programu Slovak Aid	Vzdelávanie			230 074
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Grant od Tudatos Vásárlók Közhasznú Egyesülete, Budapest	Vzdelávanie		6 068	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Príspevky z podielu zaplatenej dane	Vzdelávanie		4 413	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Ostatné finančné výnosy	Vzdelávanie		65	
Etiópia	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			148 196	
Kamerun	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			5 000	
Rwanda	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			17 000	
Rwanda	SKCH	Príspevky od fyzických osôb – kampaň Krabička	Vzdelávanie		38 105	
Uganda	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			120 130	
Uganda	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		82 978	

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁴⁶	SlovakAid prostriedky
Uganda	SKCH	Dotácia z programu Slovak Aid	Vzdelávanie			51 118
Uganda	SKCH	Príspevky od fyzických osôb – kampaň Krabička	Vzdelávanie		63 032	
SPOLU				24 100	1 337 306	1 036 433

EURÓPA						
Albánsko	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Prístrešie/shelter		5 817	
Albánsko	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		13 000	
Albánsko	Výskumné centrum SFPA	Dotácia z programu Slovak Aid	Podpora občianskej spoločnosti	99 996	11 980	99 996
Bosna a Hercegovina	ADRA	Príspevky od fyzických osôb	Prístrešie/shelter		686	
Gruzínsko	ADRA	Dotácia z programu Slovak Aid	Podpora dobrovoľníctva			14 800
Gruzínsko, Turecko, Albánsko	ADRA	EACEA	Podpora dobrovoľníctva	119 085		
Moldavsko	Človek v ohrození	Dotácie z programu Slovak Aid	Podpora občianskej spoločnosti			156 115
Moldavsko	ADRA	Dotácia z programu Slovak Aid	Podpora dobrovoľníctva			13 300
Moldavsko – AO Gagauzsko	Výskumné centrum SFPA	Dotácia z programu Slovak Aid	Podpora občianskej spoločnosti	94 747,5	10 600	94 747,5
Srbsko (konzorcium)	ADRA	EACEA		38 005		
Ukrajina	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Voda a sanita		3 934	
Ukrajina	Človek v ohrození	Dotácie z programu Slovak Aid			5 400	99 988
Ukrajina	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		49 436	
Ukrajina	ADRA	Dotácia z International Visegrad Fund		5 900		
Ukrajina	ADRA	Dotácia z International Visegrad Fund				
Ukrajina	Magna					100 000
SPOLU				357 734	100 853	578 946

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁴⁶	SlovakAid prostriedky
ÁZIA						
India	Savio	Príspevky od fyzických osôb	Prístrešie/shelter		137 141	
India	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		100 661	
Irak	SKCH	Fin. prostriedky od Konferencie biskupov Slovenska zo zbierky v katolíckych kostoloch			49 500	
Irak	SKCH	Fin. prostriedky od Konferencie biskupov Slovenska zo zbierky v katolíckych kostoloch	Voda a sanita		48 500	
Irak	SKCH	Dotácia z programu SlovakAid	Voda a sanita			200 000
Jemen	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Zdravotníctvo		7 051	
Kazachstan	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		14 184	
Kirgizsko	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		5 000	
Libanon	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Prístrešie/shelter		6 000	
Libanon	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		2 830	
Libanon	Človek v ohrození	Dotácie z programu Slovak Aid	Vzdelávanie			199 971
Libanon	SKCH	Fin. prostriedky od Konferencie biskupov Slovenska zo zbierky v katolíckych kostoloch	Vzdelávanie		19 500	
Libanon	ADRA	Dotácia z programu SlovakAid	Voda a sanita			199 992
Libanon	ADRA	Dotácia z programu SlovakAid	Podpora dobrovoľníctva			14 200
Libanon	Magna					200 000
Mjanmarsko	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Potravinová bezpečnosť		5 000	
Sýria	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Zdravotníctvo		2 600	
Sýria	SKCH	Fin. prostriedky od Konferencie biskupov Slovenska zo zbierky v katolíckych kostoloch	Vzdelávanie		99 200	
Vietnam	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		29 995	
SPOLU				0	527 162	814 163

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁴⁶	SlovakAid prostriedky
AMERIKA						
Haiti	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		50 681	
Kuba	Človek v ohrození	National Endowment for Democracy	Podpora občianskej spoločnosti	93 096		
SPOLU				93 096	50 681	0

MEDZIKONTINENTÁLNE						
Armensko, Kyrgyzsko, Srbsko, Macedónsko, Nepál, Kambodža, Libanon	ADRA	EACEA		64 929		
SPOLU				64 929	0	0

SLOVENSKO						
Slovensko	PDCS	Americká ambasáda mikrogrant	Vzdelávanie		10 000	
Slovensko	CEEV Živica	príspevky od fyz. osôb	Globálne vzdelávanie		3 500	31 369,1
Slovensko	CEEV Živica		Globálne vzdelávanie	2 936		29 364
Slovensko	Človek v ohrození	Dotácia z programu SlovakAid	Globálne vzdelávanie			3 933
Slovensko	Človek v ohrození	Dotácia z programu SlovakAid	Globálne vzdelávanie	3 098		14 366
Slovensko	Človek v ohrození	Dotácia z programu SlovakAid; EÚ (DEAR)	Globálne vzdelávanie	14 918		96 029
Slovensko	Človek v ohrození	Dotácia z programu SlovakAid	Globálne vzdelávanie			11 703
Slovensko	Človek v ohrození	GENE	Globálne vzdelávanie	5 000		
Slovensko	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Globálne vzdelávanie		1 000	
Slovensko	Človek v ohrození	EÚ DEAR	Globálne vzdelávanie	84 523		
Slovensko	Človek v ohrození	Európska komisia	Globálne vzdelávanie	34 767		
Slovensko	Človek v ohrození	AVF, US Embassy, Nadácia Orange, Nadácia SLSP, MS SR, Snapshots from Border, Embassy of Canada, SlovakAid...	Globálne vzdelávanie	112 755		3 000
Slovensko	Človek v ohrození	Európska komisia	Globálne vzdelávanie	9 211		

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁴⁶	SlovakAid prostriedky
Slovensko	Človek v ohrození	EÚ DEAR	Globálne vzdelávanie	698		
Slovensko	UNICEF	Dotácia z programu SlovakAid	Globálne vzdelávanie		3 100	27 482
Slovensko	ADRA	Verejná zbierka Pomoc pre Prešov			14 853	
Slovensko	Výskumné centrum SFPA	Dotácie MZVEZ SR	Globálne vzdelávanie	50 540	3 327	
Slovensko	Výskumné centrum SFPA	Európsky sociálny fond	Globálne vzdelávanie	69 500	3 659	
Slovensko	Výskumné centrum SFPA	Európska komisia	Globálne vzdelávanie	25 875	7 504	
Slovensko	Výskumné centrum SFPA	Národná agentúra programu EÚ Erasmus+; Konrad Adenauer Stiftung	Globálne vzdelávanie	31 435		
Slovensko	Výskumné centrum SFPA	Fin. prostriedky od IVF	Globálne vzdelávanie	20 000	49 000	
Slovensko	AINova	SAŽP	Globálne vzdelávanie	4 750	250	
Slovensko	SHR	AMIF		451 266	12 706	0
Slovensko	SHR	BSK		3 275		0
Slovensko	Centrum pre európsku politiku	Ministerstvo spravodlivosti SR	Globálne vzdelávanie	20 000	19 500	
Slovensko a V4	Výskumné centrum SFPA	Fin. prostriedky od IVF	Globálne vzdelávanie	33 080		
Slovensko a V4	Výskumné centrum SFPA	Fin. prostriedky od IVF	Globálne vzdelávanie	112 136		
Slovensko, Česko	Centrum pre európsku politiku	Konrad Adenauer Stiftung	Podpora občianskej spoločnosti	19 500	19 500	
SPOLU				1 109 266	147 900	217 248
SPOLU CELKOM				1 649 126	1 636 740	1 832 628

Zdroj: Ambrela

46 vlastné prostriedky: zbierky, dary, iné príjmy

Odporúčania:

1. Nastaviť strategicky zo strany MZVEZ SR oba typy cieľov v spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti a občianskou spoločnosťou ako takou, t.j. **posilnenie pluralitnej a nezávislej občianskej spoločnosti v partnerských krajinách** a splnenie ďalších rozvojových cieľov presahujúcich posilnenie občianskej spoločnosti v partnerských krajinách.
2. Zjednodušiť prístup k financovaniu a administráciu projektov. Mimovládne organizácie ďalej čelia príliš zaťažujúcim administratívnym požiadavkám a transakčným nákladom spojeným s **prístupom k financovaniu alebo reportovaniu. Splnenie týchto požiadaviek má za následok, že pomerne veľká časť zdrojov nie je použitá na hlavné poslanie organizácie a dosahovanie výsledkov.**

3. Osvojiť si pravidelné a adaptívnejšie prístupy k monitorovaniu intervencií s uznaním, že nepružné uplatňovanie riadenia založeného na výsledkoch, ktoré je zamerané na rýchle, kvantitatívne a lineárne výsledky, môže narušiť schopnosť organizácií občianskej spoločnosti inovovať, riskovať, byť flexibilný a reagovať na partnerov a situácie v teréne a riešiť komplexné problémy rozvoja smerom k dlhodobým, transformatívnym a udržateľným zmenám.

4. Preniesť kvalitu dialógu s organizáciami občianskej spoločnosti, ktorý je dobrý a častý na úrovni ústredia v Bratislave aj na úroveň ZÚ v partnerskej krajine tak, aby zodpovedal, **inkluzívnosti, spoločnej tvorbe agendy, koordinácie medzi donormi, bol prístupný a plánovaný, a to najmä v tých krajinách, kde SR implementuje projekty zamerané na posilnenie občianskej spoločnosti.**

5. Spolupracovať s organizáciami občianskej spoločnosti na definovaní relevantných, lokálne vlastných cieľov a indikátoroch. Preskúmať indikátory výsledkov v národných programoch partnerských krajín na posilnenie pluralitnej a nezávislej občianskej spoločnosti a prepojiť ich s indikátormi v strategických dokumentoch SR.

6. **Zaviest' rámcové kontrakty (strategické partnerstvá) pre mimovládne organizácie, ktoré zvýšia synergie medzi jednotlivými intervenciami, výmenu skúseností, know-how transfer medzi žiadateľom a jeho lokálnym partnerom a networking s relevantnými hráčmi v krajine, systematický knowledge manažment, budovanie kapacít, advokačné aktivity a dialóg o politikách na lokálnej a regionálnej úrovni, zavádzanie inovatívnych prístupov a metód, efektívnosť, stabilitu a udržateľnosť intervencií, rozvojový dialóg/verejnú informovanosť v danej krajine a na Slovensku.**

7. Upraviť finančnú príručku tak, aby boli medzi oprávnenými položkami rozpočtu SAMRS alikvótne zohľadnené napr. riadiace pozície mimovládnej organizácie a rozpočet obsahoval aj položku „budovanie kapacít“ vo výške 1 % rozpočtu a „buffer“ napr. vo výške 3 % celkového rozpočtu, ktorý by umožnil pokrývať neplánované výdavky vrátane takých, ktoré sa nedajú vždy naplánovať a nemožno ich pokryť z nepriamych nákladov, ako je to často pri humanitárnych projektoch. Účelom je prispieť k väčšej efektívnosti, ale aj reziliencii implementátorov, ktorí čelia náročným podmienkam v teréne. Súčasne by to mohlo tiež prispieť k zníženiu administratívnej záťaže projektových manažérov SAMRS.

Podľa štatistík OECD, členské štáty OECD-DAC alokovali v roku 2018 pre organizácie občianskej spoločnosti takmer 21 miliárd dolárov, čo predstavuje 15 % z ich celkovej bilaterálnej pomoci.⁴⁷

47 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/51eb6df1-en.pdf?expires=1603185910&id=id&accname=guest&checksum=598B13D142AFB6A5227B2EAAF9C8CF0>

Tabuľka 12: Oficiálna rozvojová pomoc na programy mimovládnych organizácií alebo implementovaná cez mimovládne rozvojové organizácie, 2010 – 2018 (v mil. USD, platby pri konštantných cenách v 2018)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Austrália	379	455	480	431	498	432	335	237	263
Rakúsko	71	61	49	70	59	55	75	100	80
Belgicko	320	330	299	308	294	294	306	290	303
Kanada	689	646	639	707	724	778	832	899	933
Česká republika	0	15	15	16	16	18	20	19	23
Dánsko	420	421	460	454	477	462	410	465	474
EÚ	1 606	1 717	1 829	1 927	2 037	1 984	2 232	2 034	2 088
Fínsko	178	175	174	193	200	212	129	129	121
Francúzsko	147	118	136	102	246	215	223	280	339
Nemecko	947	902	1 019	1 066	1 112	1 160	1 437	1 581	1 610
Grécko	2	0	0	0	4	0	0	0	0
Maďarsko	0	0	0	0	0	2	1	0	8
Island	0	2	3	4	3	5	7	4	6
Írsko	234	222	210	214	216	199	198	199	200
Taliansko	86	104	65	148	171	220	209	231	280
Japonsko	367	274	377	293	285	307	262	271	224
Južná Kórea	21	26	29	30	36	42	42	48	40
Luxembursko	85	79	85	88	83	81	92	92	97
Holandsko	1 497	1 355	1 214	1 212	1 136	1 164	969	962	1 032
Nový Zéland	46	56	47	50	55	50	52	53	54
Nórsko	743	731	721	800	830	874	880	900	868
Polsko	0	0	0	11	14	16	16	26	27
Portugalsko	22	19	17	15	14	14	15	13	13
Slovenská republika	0	0	0	4	3	4	8	8	5
Slovinsko	4	5	4	4	3	2	2	2	2
Španielsko	857	628	400	353	265	238	351	528	595
Švédsko	768	836	897	941	984	994	999	1 099	1 171
Švajčiarsko	510	528	603	666	753	849	825	815	823
Veľká Británia	1 150	1 576	1 794	1 952	2 239	2 378	2 229	2 444	1 999
USA	7 306	7 412	6 786	6 784	7 098	7 575	7 815	7 403	6 841
Spolu	18 457	18 692	18 350	18 842	19 856	20 623	20 971	21 129	20 520

Zdroj: Aid for Civil Society Organisations Statistics based on DAC Members' reporting to the Creditor Reporting System database (CRS), 2017 – 2018, April 2020

Príklad dobrej praxe:

Írsko aj napriek výraznému poklesu podielu rozvojovej spolupráce na HND (z 0,59 % HND v roku 2008 na 0,31 % HND v 2018), má dlhodobo spomedzi všetkých členov OECD-DAC najvyššiu alokáciu bilaterálnej pomoci implementovanú občianskou spoločnosťou (najmä cez írske mimovládne organizácie, mimovládne organizácie v partnerských krajinách a medzinárodné mimovládne organizácie). V roku 2018 to bolo 23 % (cca 200 mil. eur) z celkovej ODA, čo predstavovalo 38 % bilaterálnej časti.⁴⁸

Naproti tomu SR implementuje rozvojovú spoluprácu cez občiansku spoločnosť na úrovni cca 3 – 4 % z celkovej ODA. Z bilaterálnej časti to predstavuje asi 20 %, pričom táto je asi 10-krát menšia ako bilaterálna pomoc Írska.

Írske mimovládne organizácie získali v rokoch 2015 až 2018 64 % celkového financovania organizácií občianskej spoločnosti. Mimovládne organizácie v krajinách príjemcu dostali 9 % a medzinárodné organizácie občianskej spoločnosti 26 % z celkovej sumy pre mimovládne organizácie.

Írsko má dokonca spomedzi členských krajín OECD-DAC najvyšší podiel financií z celkovej ODA, ktoré sú venované rozvojovým programom mimovládnych organizácií. V roku 2018 tvorila táto suma až 23 % z celkovej bilaterálnej pomoci. Priemer ostatných členských štátov dosiahol len 2 %.

48 <https://www.dfa.ie/media/missions/preparis/OECD-DAC-Peer-Review-Ireland-2020.pdf>

ZAPÁJANIE SLOVENSKEHO SÚKROMNÉHO SEKTORA DO ROZVOJOVEJ SPOLUPRÁČE SR

ÚVOD

Zapájanie aktérov súkromného sektora do rozvojovej spolupráce je jedným z najvýraznejších trendov, ktoré pozorujeme už niekoľko rokov v celosvetovom kontexte. Súkromný sektor a podnikatelia boli súčasťou rozvojovej komunity už od počiatku rozvojovej spolupráce, no o narastajúcej potrebe vytvoriť pre nich silnejšie postavenie sa intenzívne začalo hovoriť najmä v súvislosti s prijatím Agendy 2030 a Cieľov udržateľného rozvoja v roku 2015. Už pri prijímaní tohto kľúčového dokumentu bolo jasné, že verejné zdroje, tradičné prerozdelenie mechanizmy a spôsoby

implementácie rozvojovej spolupráce cez mimovládne organizácie, nebudú postačovať na dosiahnutie ambiciózných a globálnych Cieľov udržateľného rozvoja. Podnikatelia, korporácie či menšie firmy začali byť vnímané ako nevyužívaný a bohatý zdroj financovania na ich dosiahnutie.

Po vzore veľkých zahraničných donorov na tento trend naskočila aj Slovenská republika, ktorá postupne predstavila niekoľko nástrojov na podporu súkromných subjektov cez MZVEZ SR a SAMRS, ministerstvo financií a EXIMBANKU SR.

3 NÁSTROJE PRE PODNIKATEĽOV

Program SAMRS

SAMRS je najvýraznejším poskytovateľom oficiálnej rozvojovej spolupráce v SR, a to platí aj pre nástroje zamerané na zapájanie podnikateľov do rozvojovej spolupráce. Podnikateľov podporuje cez jeden zo svojich hlavných nástrojov, ktorým sú priame dotácie. Môžu sa uchádzať o finančne príspevky vo forme grantov prostredníctvom tých istých grantových výziev ako MVO, čo pre MVO predstavuje oklieštenie už aj tak limitovaných možností financovania zo slovenských verejných zdrojov. Okrem toho SAMRS v roku 2019 predstavila aj nový nástroj určený výhradne podnikateľom – Program podnikateľských partnerstiev. V roku 2019 bola v rámci tohto programu prerozdelená suma takmer 500 000 eur.

Cieľom programu je okrem iného aj „podporiť synergiu medzi cieľmi rozvojovej spolupráce SR a podnikateľskými cieľmi, vytvárať nové podnikateľské partnerstvá cez uľahčenie prístupu slovenským podnikateľským subjektom na trhy v partnerských krajinách, (...) budovať udržateľné kapacity miestnych partnerov.“⁴⁹

Nový program umožňuje financovanie aj prípravnej fázy projektov, teda štúdie uskutočniteľnosti či podnikateľského plánu, zatiaľ čo SAMRS takúto možnosť MVO a ostatným subjektom neposkytuje cez žiaden iný nástroj financovania.⁵⁰

Sporné je aj absentujúce geografické zameranie programu. Podnikateľské subjekty sa smú uchádzať o projekt v akejkoľvek krajine podľa dlhého zoznamu OECD-DAC. V roku 2019 získali finančnú podporu napr. projekty v Ghane či na Mauríciu. Podobné nástroje určené pre MVO a iné subjekty sú limitované programovými a partnerskými krajinami či regiónmi definovanými v Strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce na roky 2019 – 2023. **Nedostatočné strategické geografické zameranie Programu podnikateľských partnerstiev spôsobuje ďalšie trieštenie už aj tak limitovaných zdrojov na podporu rozvojovej spolupráce SR, znižuje jej merateľný dopad a nevytvára priestor na synergie medzi rôznymi intervenciami SR v rovnakej krajine.**

49 Správa o rozvojovej spolupráci 2019, s. 38.

50 Správa o rozvojovej spolupráci 2019, s. 38, <https://www.slovakaid.sk/sk/ako-pomahame/program-podnikatelskych>.

Program Rozvojmajstri

Program Rozvojmajstri vznikol na ministerstve financií v spolupráci s UNDP v roku 2015 ako nástroj na podporu slovenských podnikateľov a firiem pri zapájaní sa do tendrov medzinárodných finančných inštitúcií a organizácií. Program realizovaný aj prostredníctvom konzultačnej spoločnosti Aspiro, a.s., poskytuje odborné poradenstvo v rôznych oblastiach tendrového procesu. V roku 2019 bolo do programu zapojených 40 slovenských firiem. Ministerstvo financií uvádza, že širšie zapojenie podnikateľov do rozvojovej spolupráce prostredníctvom programu Rozvojmajstri prispeje k rozvoju ekonomík a tvorbe pracovných príležitostí v rozvojových krajinách, čím ďalej prispeje k zníženiu úrovne chudoby.

Program Rozvojmajstri síce momentálne prechádza procesom evaluácie, no za 5 rokov fungovania neboli zverejnené takmer žiadne dáta, ktoré by merali pridanú hodnotu programu z rozvojového hľadiska a preukazovali reálny dopad programu na rozvoj ekonomík či znižovanie chudoby v krajinách implementácie projektov.

Metodológia súčasnej evaluácie sa sústreďuje len na kvalitu poskytnutých služieb v rámci poradenstva a slovenskej expertízy.⁵¹ Portfólio súkromných subjektov zapojených v programe je široké zo sektorového zamerania, ako aj z pohľadu geografického pôsobenia. **Kritéria sektorového či geografického zamerania potenciálnych projektov nie sú v rámci programu zadefinované, čo poukazuje na chýbajúcu rámcovú stratégiu zapájania podnikateľov do rozvojovej spolupráce.**

Eximbanka a zvýhodnené vývozné úvery

EXIMBANKA SR vstúpila medzi slovenských rozvojových aktérov taktiež v roku 2015 so zavedením zvýhodnených vývozných úverov ako nástroja slovenskej rozvojovej spolupráce. Aby sa zvýšil záujem slovenských podnikateľských subjektov, v októbri 2019 nadobudla účinnosť právna úprava, ktorá rozšírila rozvojový mandát EXIMBANKY SR na priame financovanie vývozných úverov.

„Špecifikom zvýhodnených úverov je poskytnutie grantového elementu úveru pre odberateľa slovenských služieb alebo tovarov z krajiny globálneho Juhu. Tento nástroj má synergicky naplňať dva ciele: prispieť k udržateľnému rozvoju, a zároveň zapojiť súkromný sektor do projektov v krajinách globálneho Juhu, čím vytvára príležitosti pre slovenské firmy expandovať na nové trhy.“⁵²

Takto jasne definovaný účel zvýhodnených vývozných úverov však absentuje v relevantných politikách. Pre EXIMBANKU SR je rozvojová spolupráca novou témou, jej mandát doteraz spočíval v podpore slovenského podnikateľského prostredia. **Pre nízky záujem slovenských podnikateľov zatiaľ nebol podporený žiaden projekt.** V roku 2019 záujem deklarovalo 5 subjektov, ktoré boli posunuté na predbežné posúdenie rozvojového aspektu. Na rok 2020 bol na zvýhodnené časti úverov vyčlenený rozpočet 1 000 000 eur.

„Je preto kľúčové sledovať, nakoľko sú politiky a procesy súvisiace s rozhodovaním o zvýhodnených vývozných úveroch koherentné s politikami SR pre rozvoj.“⁵³

51 Eval: Rozvojmajstri Project Review (draft)“ Submitted to UNDP Istanbul Hub.

52 Najvirtová A., Mareková D.: Koherentnosť Slovenskej rozvojovej spolupráce (ODA) na príklade zvýhodnených vývozných úverov a rozvojového mandátu pre EXIMBANKU SR.

53 Najvirtová A., Mareková D.: Koherentnosť Slovenskej rozvojovej spolupráce (ODA) na príklade zvýhodnených vývozných úverov a rozvojového mandátu pre EXIMBANKU SR.

ODPORÚČANIA

Dnes už je nespochybniteľným faktom, že zapájať súkromný sektor do rozvojovej spolupráce je pre dosiahnutie Agendy 2030 nevyhnutné aj správne, nepochybuje o tom ani mimovládny sektor. V SR sa však podnikatelia môžu stať efektívnym aktérom v tejto sfére iba ak slovenské inštitúcie nastaví jasnú víziu a strategický rámec tejto spolupráce. **Cieľom nemôže byť zapájanie súkromného sektora ako také, musí ním byť merateľné prispievanie k Cieľom udržateľného rozvoja.** Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce na roky 2019 – 2023 podnikateľov síce spomína, no nie dostatočne. Potrebu rámcového strategického dokumentu, ktorá má jasne definovať ciele, inštitucionálny a právny rámec spolupráce, nástroje na dosiahnutie cieľov a tematické a geografické zameranie reflektuje aj OECD Peer Review.

OECD Peer Review poukazuje aj na potrebu kľasť väčší dôraz na rozvojový dopad nástrojov zapájania podnikateľov, nie len na výhody pre zahraničnú obchodnú politiku a pre slovenské podnikateľské subjekty.⁵⁴

Finančná podpora podnikateľov bez štátom nastavených mantinelov v oblasti ochrany ľudských práv, životného prostredia, transparentnosti a zodpovednosti v zmysle anglického „accountability“, môže podnikateľov motivovať k nezodpovedným až rizikovým podnikateľským praktikám na volatilných trhoch. V takom prípade sa stáva pridaná hodnota zapájania podnikateľov viac než otáznou a dochádza k jednoznačnému odklonu financií od hlavného mandátu rozvojovej spolupráce, ktorým je boj s chudobou a znižovanie nerovností vo svete.

SR preto musí zabezpečiť ochranu princípov efektívnosti rozvojovej spolupráce spomenutých vyššie, napríklad zavedením jasných benchmarkov a monitorovacieho a evaluačného rámca.

V neposlednom rade, podpora súkromného sektora by nemala ísť na úkor podpory iných subjektov, akými sú MVO. MVO sú dlhodobo najbližším partnerom SR v rozvojovej spolupráci, majú preukázateľnú prax a skúsenosti v implementácii rozvojových projektov a prispievajú k formovaniu politík. Je preto nevyhnutné nájsť správny balans medzi podporou oboch typov subjektov tak, aby oba mohli prispievať k dosahovaniu cieľov rozvojovej spolupráce čo najefektívnejším spôsobom.

**HLAVNÉ
ODPORÚ-
ČANIA
SPRÁVY
AIDWATCH**

1. Financovanie rozvoja

Splniť medzinárodný záväzok vo výške 0,33 % HND do roku 2030 a navýšiť celkový rozpočet na 0,21 % HND do roku 2024. Vypracovať reálny plán navýšovania ODA pri zapojení ostatných rezortov a občianskej spoločnosti a zvyšovať rozpočet bilaterálnej časti aj na podporu globálneho vzdelávania a verejnej informovanosti, ako dôležitý nástroj slovenskej zahraničnej politiky. Je potrebné zastaviť stagnujúci trend slovenskej rozvojovej spolupráce.

2. Zameranie na ľudí a znižovanie nerovností

Zaceliť pozornosť na najmenej rozvinuté krajiny, vylúčené a najzraniteľnejšie komunity vrátane práv a postavenia žien s cieľom splniť záväzok prispieť 0,15 % HND na najmenej rozvinuté krajiny do roku 2030. V centre pozornosti musia byť ľudia a sociálne oblasti ako zdravotníctvo, vzdelávanie, potravinová bezpečnosť a pod.

3. Strategický prístup

Pripraviť realistické a ambiciózne strategické zameranie, identifikovať komparatívnu výhodu SR a vypracovať stratégiu humanitárnej pomoci, stratégiu pre partnerstvo so súkromným sektorom, stratégiu multilaterálnej rozvojovej spolupráce, národnú stratégiu globálneho vzdelávania a koncepciu k programu vládnych štipendií.

4. Vykazovanie ODA

Zamerať obmedzené zdroje na dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja a nevykazovať náklady na sekuritizáciu, integráciu utečencov, štipendiá a odpustenie dlhu ako rozvojovú spoluprácu.

V systéme www.slovakdev.sk zlepšiť užívateľskú funkčnosť, presnosť a úplnosť dát a minimalizovať skreslenie a duplicitu tak, aby sa s dátami dalo spoľahlivo pracovať.

5. Efektívnosť ODA

Zlepšiť predvídateľnosť a flexibilitu financovania, posilniť partnerstvá s mimovládny sektorom a zaviesť rámcové kontrakty/strategické partnerstvá.

Presadzovať systematické a dlhodobé zameranie na menší počet krajín a sektorov s cieľom zvýšiť efektivitu rozvojovej spolupráce, udržateľnosť a rozpoznateľnosť značky SlovakAid.

Zaistiť, aby podpora nástrojov súkromného sektora nešla na úkor spôsobov založených na grantoch pre občiansky sektor. Podpora pre súkromný sektor by navyše mala prichádzať, iba ak je preukázaná doplnkovosť/adicionalita rozvoja a keď sú plne zaručené zásady efektívnosti rozvoja.

6. Transparentnosť, evaluácie, personálne kapacity

Zvýšiť transparentnosť v rozhodovacích procesoch SAMRS a MZVEZ SR v hodnotiacom procese projektov SAMRS, ako aj pri finančných príspevkoch v rámci bilaterálnej a multilaterálnej pomoci.

Vytvoriť systém pravidelného monitorovania a evaluácií s cieľom robiť dôležité informované rozhodnutia na základe dôkazov a dáť a zlepšovať tak kvalitu intervencií SlovakAid. Orientovať sa na „results based“ manažment.

Posilniť kapacity rozvojovej diplomacie vo vybraných krajinách vrátane odborného rozvoja, lepšieho prepojenia hospodárskej a rozvojovej diplomacie a aktívnej podpory účasti slovenských zástupcov v medzinárodných organizáciách.

7. Koherencia politik pre rozvoj

Zlepšiť medzirezortnú spoluprácu, koordináciu a súdržnosť politik vedených MZVEZ SR tak, aby slovenské politiky mali pozitívny a synergický dopad na ľudské práva a trvalo udržateľný rozvoj v iných krajinách.

Zlepšiť fungovanie koordinačného výboru a jeho pracovných skupín, s dôrazom na informovaný, medzirezortný dialóg, na úrovni kompetentných zástupcov s jasne formulovanými cieľmi a ročným plánom agendy.

8. Rozvoj globálneho vzdelávania

Vypracovať, zo strany MŠVVŠ SR, Národnú stratégiu globálneho vzdelávania, alebo zaradiť indikátory rozvoja globálneho vzdelávania do akčného plánu Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania SR. Podporiť zároveň tento strategický dokument zriadením fondu na podporu neformálneho (globálneho) vzdelávania a zriadiť pozíciu asistentov pre globálne, respektíve hodnotovo-orientované vzdelávanie na slovenských školách všetkých troch stupňov.

**MONITO-
ROVANIE
NAPĽŇANIA
VYBRANÝCH
ODPORÚČANÍ
OECD-DAC
ZO STRANY
SR**

ÚVOD

V roku 2018 sa uskutočnilo hodnotenie systému rozvo-
jovej spolupráce SR zo strany expertov tzv. Peer Review
Výboru Organizácie pre hospodársku spoluprácu
a rozvoj (ďalej len OECD). Išlo o historicky prvé kom-
plexné hodnotenie od vzniku členstva SR vo Výbore
OECD pre rozvojovú pomoc (ďalej len Výbor OECD-DAC)
v roku 2013.

Odporúčania z hodnotenia sa stali súčasťou
Strednodobej stratégie rozvojeovej spolupráce SR na
roky 2019 – 2023.

Pri tejto príležitosti Ambrela pripravila semaforové
hodnotenie cieľov, ktoré je inšpirované vybranými
odporúčaniami, a predstavuje základný odpočet zo
strany občianskej spoločnosti o tom, ako SR tieto ciele
napĺňala v roku 2019.

Zámerom je každoročne hodnotenie aktualizovať
v ucelenej a vizuálnej forme uľahčujúcej čitateľovi
rýchlu orientáciu v tom, ako SR napreduje v oblasti
rozvojeovej spolupráce.

CIELE

1.

Objem rozvojeovej pomoci

Indikátory:

1.1 Pripravený plán a monitorovanie jeho napĺňania, na ktorom participuje aj občianska spoločnosť:

Cieľový stav: Splnenie medzinárodného zá-
väzku SR prispieť na oficiálnu rozvojovú pomoc
0,33 % HND do roku 2030

Dosiahnutý stav: MZVEZ SR v júli 2019 pripra-
vilo „Správu o výsledkoch a odporúčaníach
vyplývajúcich z hodnotenia tzv. Peer Review
Výboru OECD pre rozvojovú pomoc“, ktorej
súčasťou je aj indikatívny finančný plán
navyšovania ODA SR, bez účasti občianskej
spoločnosti.

Semafor plnenia cieľov

1.2 Medziročné navýšenie celkovej rozvojeovej pomoci:

Cieľový stav: v roku 2019 navýšiť rozpočet na
0,14 % HND (132 mil. eur),

Dosiahnutý stav: 0,11 % HND (102 mil. eur), čo je
pokles aj oproti 2018: 0,12 % HND (108 mil. eur)

1.3. Medziročné navýšenie bilaterálnej pomoci na 30 % celkovej ODA:

Dosiahnutý stav: 19 % celkovej ODA.

2.

Kvalita rozvojovej spolupráce, efektívnosť, programovanie, geografické zameranie

Indikátory:

2.1 Geografické zameranie:

Dosiahnutý stav: rozšírenie zo 14 na 24 krajín explicitne vymenovaných v Strednodobej stratégii rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023. Okrem toho pomoc SR prúdi do desiatok ďalších krajín.

2.2 Rozdiel medzi programovou a projektovou krajinou:

Cieľový stav: 30 % bilaterálnej pomoci alokované na programové krajiny.
 Dosiahnutý stav: 20 % bilaterálnej pomoci (3,75 mil. eur).

2.3 Predvídateľné financovanie a dlhodobé strategické partnerstvá:

Dosiahnutý stav: Rámcové kontrakty/strategické partnerstvá boli zahrnuté do Zamerania na 2021 a narozpočtované.

2.4 Počet CSP (Country strategy paper):

Dosiahnutý stav: vypracované 0 z 3 CSP plánovaných na 2019.

2.5 Spolupráca s medzinárodnými partnermi:

Dosiahnutý stav: SAMRS/MZVEZ SR získala oprávnenie na administráciu fondov EÚ (Pillar Assessment), prispela do spoločného programovania EÚ v Keni, a podpísala memorandum o spolupráci s USAID.

3.

Znižovanie chudoby a nerovnosti, podpora rovnosti príležitostí a životného prostredia

Indikátory:

3.1 Alokácia na nízkopříjmové krajiny vo výške 15 % bilaterálnej pomoci:

Cieľový stav: 0,15 % HND, t.j. 139 mil. eur.
 Dosiahnutý stav: 0,001 % HND, t.j. 1,1 mil. eur.

3.2 Zameranie na zraniteľné skupiny a riadne vykazovanie:

Dosiahnutý stav: správa o ODA, obsahuje zoznam projektov, ktoré prispievajú k rodovej rovnosti resp. k životnému prostrediu, avšak nie je jasné bodové hodnotenie príspevia k prierezovým témam, ani ich vykazovanie voči cieľu udržateľného rozvoja SDG. 5 a podcieľom 5.1 – 5.c Nepoužívajú sa tzv. rio markers a gender equality policy marker:

4.

Strategické zameranie

Indikátory:

4.1 Reforma a fungovanie koordinačného výboru pre rozvojovú spoluprácu (KV):

Dosiahnutý stav: KV funguje veľmi formálne, stretáva sa raz za rok, nemá plán činnosti a merateľnú agendu. V decembri 2019 došlo k zmenám v štatúte KV – rozšírenie členstva, vytvorenie pracovných skupín, stretávanie aj na úrovni generálnych riaditeľov. KV možno považovať za čiastočne funkčný.

4.2 Definovanie komparatívnej výhody SR na medzirezortnej a vládnej úrovni:

Dosiahnutý stav: Nesplnené.

4.3 Vypracovanie a uplatňovanie humanitárnej stratégie, stratégie pre partnerstvo so súkromným sektorom, stratégie pre multilaterálnu pomoc, začlenenie GV do akčného plánu NPRVV:

Dosiahnutý stav: nebola vypracovaná žiadna z uvedených stratégií.

5.

Transparentnosť, evaluácie a monitoring

Indikátory:

5.1 Transparentné rozhodovacie procesy:

Dosiahnutý stav: Zverejnenie bodového hodnotenia všetkých podaných projektových návrhov SAMRS absentuje a riadne odôvodnenie rozhodnutia je niekedy nedostatočné.

5.2 Počet zadaných/uskutočnených evaluácií:

Dosiahnutý stav: neboli realizované žiadne evaluácie.

5.3 Vyslaní rozvojoví diplomati: 3/1:

Dosiahnutý stav: Vyslaní 3 rozvojoví diplomati (Moldavsko, Keňa, Gruzínsko) z toho 1 novovytvorené a obsadené miesto v Tbilisi, Gruzínsko v roku 2019.

PRÍLOHY

Príloha 1: Finančné zdroje kontrahované na projekty vybraných členských a pozorovateľských organizácií Ambrely v r. 2018

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁵⁵	SlovakAid prostriedky
AFRIKA						
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Tržby za reklamu	Vzdelávanie		500	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Prijaté dary	Vzdelávanie		7 681	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Príspevky z verejnej zbierky	Vzdelávanie		188	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		83 003	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Príspevky od PO	Vzdelávanie		2 872	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Dotácie z programu Slovak Aid	Vzdelávanie			351 376
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Grant od Tudatos Vásárlók Közhasznú Egyesülete, Budapest	Vzdelávanie		1 120	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Príspevky z podielu zaplatenej dane	Vzdelávanie		2 905	
Keňa, Etiópia	Nadácia Integra	Ostatné finančné výnosy	Vzdelávanie		1 795	
Keňa	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Poľnohospodárstvo		8 894	
Keňa	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Potravinová bezpečnosť		10 588	
Keňa	Trnavská univerzita	Dotácie z programu Slovak Aid	Zdravotníctvo			92 124
Keňa	Trnavská univerzita	Dotácie z ministerstva školstva	Vzdelávanie		14 201	
Keňa	Trnavská univerzita	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		250	
Keňa	Savio	Dotácie z programu Slovak Aid	Vzdelávanie		19 484	175 352
Keňa	Savio	Príspevky od fyzických osôb			163 310	
Keňa	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			454 723	
Keňa	Vysoká škola sv. Alžbety					249 997
Etiópia	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			57 840	
Južný Sudán	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Zdravotníctvo		38 114	
Južný Sudán	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			105 407	
Južný Sudán	Magna					200 000
Južný Sudán	Vysoká škola sv. Alžbety					199 999
Rwanda	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			10 000	

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁵⁵	SlovakAid prostriedky
Rwanda	SKCH	Príspevky od fyzických osôb – kampaň Krabička	Vzdelávanie		50 285	
Uganda	eRko – HKSD	Verejná zbierka Dobrá novina			164 580	
Uganda	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		45 088	
Uganda	SKCH	Príspevky od fyzických osôb – kampaň Krabička	Vzdelávanie		83 700	
SPOLU				0	1 163 218	1 268 848

EURÓPA						
Albánsko	PDCS	Dotácie z programu Slovak Aid	Podpora občianskej spoločnosti	4 480	3 732	73 900
Albánsko	Človek v ohrození	Visegrad Fund	Podpora občianskej spoločnosti	24 410		
Albánsko	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		71 936	
Moldavsko – AO Gagauzsko	Výskumné centrum SFPA	EuropeAid, Slovakaid, IVF, Human Rights Fund Holand. kráľovstva	Podpora občianskej spoločnosti	676 657		100 000
Severné Macedónsko	Výskumné centrum SFPA	Dotácie z programu Slovak Aid a USAID	Podpora občianskej spoločnosti	211 220		100 000
Ukrajina	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		119 488	
SPOLU				916 767	195 156	273 900

ÁZIA						
Jemen	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Zdravotníctvo		9 060	
Filipíny	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb			5 000	
India	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		233 956	
Irak	Nadácia Integra	Príspevky od fyzických osôb	Zdravotníctvo		30 925	
Irak	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Voda a sanita		5 600	
Irak	SKCH	Fin. prostriedky od Konferencie biskupov Slovenska zo zbierky v katolíckych kostoloch	Voda a sanita		82 150	
Irak	SKCH	Dotácia z programu SlovakAid	Voda a sanita			200 000
Irak	Vysoká škola sv. Alžbety					199 990
Kazachstan	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		46 038	
Vietnam	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		48 406	

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁵⁵	SlovakAid prostriedky
Sýria	SKCH	Fin. prostriedky od Konferencie biskupov Slovenska zo zbierky v katolíckych kostoloch	Potravinová bezpečnosť		50 000	
Sýria	Magna					200 000
Libanon	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Prístrešie/shelter		15 000	
Libanon	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		2 000	
Libanon	Človek v ohrození	Dotácie z programu Slovak Aid	Vzdelávanie			192 205
Libanon	SKCH	Fin. prostriedky od Konferencie biskupov Slovenska zo zbierky v katolíckych kostoloch	Vzdelávanie		6 034	
SPOLU				0	534 169	592 195

AMERIKA						
Kuba	Človek v ohrození	National Endowment for Democracy	Podpora občianskej spoločnosti	92 107		
Haiti	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		69 017	
Bolívia	SKCH	Príspevky od fyzických osôb	Vzdelávanie		6 015	
SPOLU				92 107	75 032	0

SLOVENSKO						
Slovensko	PDCS	Dotácie z programu SlovakAid	Globálne vzdelávanie			32 738
Slovensko	PDCS	Dotácie z programu Slovak Aid	Globálne vzdelávanie			31 140
Slovensko, +V4, Rumunsko, Bulharsko	PDCS	EuropeAid	Globálne vzdelávanie	284 920		
Slovensko	CEEV Živica	Príspevky od fyzických osôb	Globálne vzdelávanie		3 900	34 534,80
Slovensko	Človek v ohrození	Dotácie z programu Slovak Aid	Globálne vzdelávanie			7 698
Slovensko	Človek v ohrození	Dotácie z programu Slovak Aid	Globálne vzdelávanie	688		13 810
Slovensko	Človek v ohrození	Dotácie z programu Slovak Aid	Globálne vzdelávanie			50 934
Slovensko	Človek v ohrození	GENE	Globálne vzdelávanie	5 000		
Slovensko	Človek v ohrození	Príspevky od fyzických osôb	Globálne vzdelávanie		1 000	

Krajina intervencie	Organizácia	Názov donora	Sektor	Suma v EUR (iní donori)	Vlastné prostriedky ⁵⁵	SlovakAid prostriedky
Slovensko	Človek v ohrození	AVF, Nadácia Orange, Nadácia SLSP, MS SR, Snapshots from Border, Embassy of Canada...	Globálne vzdelávanie	100 000		
Slovensko	Človek v ohrození	Európska komisia	Globálne vzdelávanie	8 598		
Slovensko	Človek v ohrození	EÚ – DEAR	Globálne vzdelávanie	39 572		
Slovensko	Človek v ohrození	Európska komisia	Globálne vzdelávanie	75 556		
Slovensko	Človek v ohrození	IVF	Globálne vzdelávanie	19 975		
Slovensko	Nadácia Milana Šimečku	Dotácie z programu Slovak Aid	Globálne vzdelávanie		3 600	31 905
Slovensko	Výskumné centrum SFPA	Dotácie MZVEZ SR	Globálne vzdelávanie	47 200	3 738	
Slovensko a V4	Výskumné centrum SFPA	Fin. prostriedky od IVF	Globálne vzdelávanie	33 880		
Slovensko a V4	Výskumné centrum SFPA	Fin. prostriedky od IVF	Globálne vzdelávanie	100 000		
Slovensko	Výskumné centrum SFPA	Európska komisia	Globálne vzdelávanie	23 525	15 442	
Slovensko	Výskumné centrum SFPA	Fin. prostriedky od IVF	Globálne vzdelávanie	20 000	82 031	
Slovensko	AINova	GENE	Globálne vzdelávanie	5 000		
Slovensko	AINova	ESF	Globálne vzdelávanie	377 387		
Slovensko	SHR	AMIF		451 267	13 888	0
Slovensko	SHR	BSK		2 931		0
Slovensko, Česko, Chorvátsko a Bosna a Hercegovina	Centrum pre európsku politiku	Erasmus+	Globálne vzdelávanie	40 195	1 090	
Slovensko, Česko	Centrum pre európsku politiku	Ministerstvo spravodlivosti SR	Globálne vzdelávanie	20 000	5 590	
SPOLU				1 655 693	130 279	168 225
SPOLU CELKOM				2 664 567	1 563 685	1 710 973

55 Vlastné prostriedky: zbierky, dary, iné príjmy

Príloha 2: Zoznam skratiek

CSP	Country strategy paper
DAC	Výbor pre rozvojovú pomoc (Development assistance committee)
EÚ	Európska únia
FRIT	Facility for Refugees in Turkey
GENE	Global Education Network Europe
HND (GNI)	Hrubý národný dôchodok (Gross national income)
LDCs	Najmenej rozvinuté krajiny (Least developed countries)
MADAD	Zverenecký fond pre Sýriu
MF SR	Ministerstvo financií SR
MŠVVŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
MV SR	Ministerstvo vnútra SR
MVO/MNO	Mimovládna organizácia/mimovládna nezisková organizácia
MZVEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR
NPRVV	Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania SR
ODA	Oficiálna rozvojová pomoc (official development assistance)
OECD	Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OSN	Organizácia spojených národov
SAMRS	Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu
SDGs	Sustainable Development Goals (Ciele udržateľného rozvoja)
UNDP	Rozvojový program Organizácie spojených národov (United Nation Development Program)
V4	Krajiny Vyšehradskej štvorky
ZÚ SR	Zastupiteľský úrad Slovenskej republiky

ČLENSKÉ A POZOROVATEĽSKÉ ORGANIZÁCIE

Členovia

Pozorovatelia

Ambrela

Ambrela - Platforma rozvojových organizácií

Miletičova 7 | 821 08 Bratislava | Slovensko

info@ambrela.org

www.ambrela.org

Publikáciu spracovali: Daniel Kaba, Jakub Žaludko,
Zuzana Matúšová, Boba Markovič Balúchová,
Dagmar Mekiňová

Na príprave spolupracovali členovia
a pozorovatelia Ambrely.

Jazyková korektúra: Zuzana Schaleková

Grafická úprava: Michal Šandrej

Publikácia bola vydaná s finančnou podporou
SlovakAid a Európskej komisie.

Publikácia reflektuje iba názory Ambrely a tieto
nemôžno interpretovať ako stanovisko donorov.

Co-funded by
the European Union